НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

/ щомісячний інформаційно-аналітичний бюлетень /

№ 1 (жовтень) 2026

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
Центр досліджень соціальних комунікацій,
Національна юридична бібліотека
Заснований у 2026 році.
Головний редактор Ю. Половинчак
Редакційна колегія: Ю. Половинчак, Н. Іванова, Т. Дубас.
Адреса редакції та видавця: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна.

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

/ щомісячний інформаційно-аналітичний бюлетень /

№ 1 (жовтень) 2026

Укладачі: Л. Чернявська, С. Спіріна

Відповідальна за випуск: Н. Іванова

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського,
Центр досліджень соціальних комунікацій,
Національна юридична бібліотека, 2026

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ГОЛОВНЕ ЗА МІСЯЦЬ.....4

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС
Іванова Н.
Гендерна політика України у 2025-2026 рр.: ключові рішення.....4

ПОДІЯ МІСЯЦЯ.....8

ПРАВО І ПРАКТИКА
ОФІЦІЙНА ПОЗИЦІЯ.....15
ЗАКОНОДАВСТВО.....21
СУДОВА ПРАКТИКА.....23

ПУБЛІЧНА ДИСКУСІЯ 25

ПРОЄКТИ ТА ІНІЦІАТИВИ.....33

МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ.....37

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
Статті у фахових виданнях.....41
Корисні публікації.....46

ГОЛОВНЕ ЗА МІСЯЦЬ

Подією місяця став 10-й Український жіночий конгрес «Від винятків до нових стандартів». Його учасниці говорили про недостатнє представництво жінок у владі (частка жінок в уряді скоротилася з 30 % до 10 %), неоплачувану доглядову працю та доступ жінок до «чоловічих» професій і військової кар'єри. Того ж тижня урядова Комісія з питань рівних прав та можливостей жінок і чоловіків підбила підсумки реалізації гендерної політики у 2026 році та погодила пріоритети на наступний період.

У сфері протидії насильству Офіс Генерального прокурора, Міністерство внутрішніх справ і Служба безпеки України затвердили спільну Інструкцію з розслідування сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Окрім того, Офіс Генерального прокурора затвердив Стандарти роботи прокурорів у справах про домашнє насильство. Офіс омбудсмана оприлюднив статистику: понад 75 % звернень щодо домашнього насильства за перше півріччя надійшли від жінок.

На міжнародному рівні доповідь Генерального секретаря ООН «Жінки, мир і безпека» засвідчила, що кількість випадків сексуального насильства в конфліктах зросла більш ніж удвічі, а частка жінок серед учасників мирних переговорів знизилася до 5 %. У Польщі Сейм підтримав пом'якшення законодавства про аборти.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Н. Іванова, канд. іст. наук, зав. відділу НЮБ НБУВ

Гендерна політика України у 2025-2026 рр.: ключові рішення

В умовах повномасштабної війни та на тлі переговорного процесу щодо вступу до ЄС українська гендерна політика продовжує розвиватися. У 2025-2026 роках її формування найбільше визначали такі чинники, як протидія насильству, пов'язаному з війною, питання рівності у секторі безпеки і оборони та узгодження національного законодавства з acquis ЄС.

Символічною точкою відліку у 2025 році можна вважати двадцяту річницю ухвалення Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»[1], який став першим комплексним актом, що закріпив засади державної гендерної політики в Україні. Упродовж двох десятиліть цей документ слугував основою для подальших стратегій, національних планів дій і галузевих програм, а також для гармонізації для подальших стратегій, національних планів дій, галузевих програм та базою для гармонізації українського законодавства з міжнародними та європейськими стандартами.

Серед важливих подій означеного періоду, насамперед, варто відзначити оновлення двох базових програмних документів гендерної політики.

По-перше, ідеться про новий етап реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року[2], схваленої у 2022 році, яка визначає пріоритетні напрями консолідованих дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів

[1] Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV : в редакції від 19.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text

[2] Розпорядження КМУ «Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки» від 12 серпня 2022 р. № 752-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text

місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та суб'єктів господарювання, спрямованих на зменшення гендерної нерівності в усіх сферах життя суспільства. Цей етап започаткувало розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 травня 2025 р. № 439-р[3], яким затверджено операційний план заходів з реалізації Стратегії у 2025-2027 роках та внесено зміни до самої Стратегії.

Зміни, внесені розпорядженням № 439-р, по суті посилюють орієнтацію Стратегії на реалії війни та відбудову країни. У новій редакції розділу стратегічних цілей у фокусі перебувають відновлення України, гуманітарне реагування на кризи, протидія сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією РФ, та приведення законодавства у відповідність із правом ЄС.

По-друге, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2026 р. № 214-р затверджено Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року[4]. Документ спрямований на подолання наслідків війни і передбачає «створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень та інтеграції гендерного підходу у державну політику з питань безпеки і оборони, протидії безпековим викликам, повоєнного відновлення, встановлення справедливого миру, посилення національної стійкості та системної протидії насильству за ознакою статі, сексуальному насильству, пов'язаному із збройною агресією»[5].

Важливо, що Національний план ґрунтується, зокрема, на принципі локалізації та субсидіарності. Його заходи мають виконуватися на рівні областей і територіальних громад з урахуванням регіональної специфіки, а органи місцевого самоврядування повинні отримати для цього відповідні повноваження та ресурси. Документ також заохочує розроблення регіональних планів дій, створення місцевих коаліцій і підтримку локальних ініціатив. Це віддзеркалює ширшу тенденцію: реалізація політики рівності дедалі помітніше переміщується на рівень громад, що особливо важливо в умовах децентралізації та відновлення.

Тут доречно згадати й план заходів на 2025-2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2025 р. № 1047-р[6]. Серед іншого він закріпив завдання створити на регіональному та місцевому рівнях умови для досягнення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Для цього передбачено розроблення та затвердження місцевих програм з питань гендерної рівності.

В означений період набули чинності або були ухвалені й вкрай важливі законодавчі акти, що стосуються захисту постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з війною, та від дискримінації й домагань у війську.

По-перше, це Закон «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм

---

[3] Розпорядження КМУ «Деякі питання реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року» від 2 травня 2025 р. № 439-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2025-%D1%80#Text

[4] Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання» від 25 лютого 2026 р. № 214-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80#Text

[5] Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання» від 25 лютого 2026 р. № 214-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80#Text

[6] Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки» від 25 вересня 2025 р. № 1047-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1047-2025-%D1%80#Text

невідкладних проміжних репарацій»[7], який був ухвалений у листопаді 2024 року і набув чинності 18 червня 2025 року.

Для практичного застосування закону уряд затвердив механізм визнання осіб постраждалими та порядок одноразової невідкладної виплати у розмірі 3 000 євро, зокрема для дітей, народжених унаслідок сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК)[8]. Закон перевів у державну площину підхід, який раніше відпрацьовувався в межах пілотного проєкту з надання невідкладних проміжних репарацій постраждалим від СНПК, що реалізується Глобальним фондом для тих, хто пережив сексуальне насильство (Global Survivors Fund), за участі українських державних інституцій[9].

По-друге, 16 березня 2026 року Президент підписав Закон «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, Дисциплінарного статуту служби цивільного захисту щодо вдосконалення механізмів забезпечення військової дисципліни, запобігання і протидії проявам дискримінації та сексуальним домаганням» № 4797-IX[10]. Закон передбачає низку важливих новел. Відтепер командири зобов'язані призначати службове розслідування за кожною скаргою на сексуальні домагання чи дискримінацію. Військовослужбовців, які повідомили про такі порушення, заборонено карати, звільняти чи застосовувати до них інші негативні заходи впливу. Аналогічні норми поширено й на працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Кількість жінок у секторі безпеки і оборони за роки війни суттєво зросла, тож потреба в чітких механізмах захисту від дискримінації та домагань стала особливо гострою. Раніше такі механізми існували переважно на рівні відомчих наказів, і закон врешті закріпив їх на рівні законодавства.

Ще одним важливим кроком стало запровадження в Україні Індексу гендерної рівності за європейською методологією. Його вперше презентували 4 березня 2025 року за участі Державної служби статистики України та Європейського інституту гендерної рівності (EIGE)[11]. Індекс оцінює шість сфер (знання, час, вплив, здоров'я, роботу та гроші) і дає змогу порівнювати Україну з державами ЄС. Загальна оцінка України становить 61,4 бала проти 70,2 у середньому по ЄС, найнижчий результат зафіксовано у сфері «Вплив», яка відображає участь жінок у прийнятті рішень[12].

---

[7] Закон України «Про правовий і соціальний захист осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією Російської Федерації проти України, та надання їм невідкладних проміжних репарацій» від 20.11.2024 № 4067-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4067-20#Text

[8] Мінсоцполітики: В Україні запроваджують механізм надання невідкладних репарацій для осіб, які постраждали від сексуального насильства під час війни. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-v-ukraini-zaprovadzhuiut-mekhanizm-nadannia-nevidkladnykh-reparatsii-dlia-osib-iaki-postrazhdaly-vid-seksualnoho-nasylstva-pid-chas-viiny

[9] Продовжується подача заяв для участі в міжнародному Пілотному проєкті з Невідкладних проміжних репарацій для постраждалих від СНПК. Омбудсман України. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/prodovzhuyetsya-podacha-zayav-dlya-uchasti-v-mizhnarodnomu-pilotnomu-proyekti-z-nevidkladnih-promizhnih-reparacij-dlya-postrazhdalih-vid-snpk

[10] Закон «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, Дисциплінарного статуту служби цивільного захисту щодо вдосконалення механізмів забезпечення військової дисципліни, запобігання і протидії проявам дискримінації та сексуальним домаганням» від 25.02.2026 № 4797-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4797-20#Text

[11] У Києві вперше презентували Індекс ґендерної рівності України за стандартами ЄС. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/u-kyievi-vpershe-prezentuvaly-indeks-gendernoi-rivnosti-ukrainy-za-standartamy-ies

[12] Індекс гендерної рівності України. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ind-57-gender-policy/gender-index-ukr-web-1.pdf

Інституційне закріплення цього інструменту відбулося 26 червня 2026 року під час Конференції з питань відновлення України (URC-2026) у Гданську, де Урядова уповноважена з питань гендерної політики, Український жіночий фонд та EIGE підписали тристоронній меморандум про співпрацю. Документ передбачає вдосконалення збору та аналізу даних, дезагрегованих за статтю, впровадження гендерного мейнстримінгу у формування державної політики та підтримку розроблення Індексу гендерної рівності України за методологією EIGE. Це дасть змогу регулярно оцінювати прогрес і порівнювати національні показники з державами – членами ЄС за єдиними критеріями[13].

Помітною подією в контексті євроінтеграції стало підписання 4 лютого 2026 року проєктної угоди між Європейським Союзом та Структурою ООН Жінки в Україні про створення проєкту «Разом до гендерної рівності: Україна та ЄС» (Gender Equality Facility). Ця ініціатива технічної допомоги має прискорити гендерно відповідальні реформи на шляху до членства в ЄС, сприяючи узгодженню українського законодавства з acquis ЄС та врахуванню принципів рівності у відновленні країни[14].

Орієнтація на європейські стандарти простежується і в документах, які наразі перебувають у розробці. Так, на зміну Державній соціальній програмі запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, розрахованій на період до 2025 року[15], Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України підготувало проєкт нової програми до 2030 року. Під час його доопрацювання враховуються рекомендації GREVIO, моніторингового органу Ради Європи, щодо виконання Україною Стамбульської конвенції[16].

Виконання вимог цієї Конвенції стосується й законодавчих ініціатив, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України, насамперед законопроєктів щодо криміналізації переслідування (сталкінгу). Законопроєкт № 12088[17] пропонує закріпити в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» поняття «злочинне переслідування (сталкінг)» та «кіберпереслідування». Інша ініціатива, законопроєкт № 12297, спрямована на запровадження кримінальної відповідальності за такі діяння шляхом доповнення Кримінального кодексу України статтею 129-1[18].

---

[13] Україна посилює співпрацю з Європейським інститутом гендерної рівності на шляху до членства в ЄС. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-posyliuie-spivpratsiu-z-ievropeiskym-instytutom-hendernoi-rivnosti-na-shliakhu-do-chlenstva-v-ies

[14] ЄС та ООН Жінки запускають проєкт «Разом до гендерної рівності: Україна та ЄС» для підтримки гендерно відповідального та інклюзивного відновлення та євроінтеграції України. ООН Жінки в Україні. URL: https://ukraine.unwomen.org/uk/stories/pres-reliz/2026/02/yes-ta-oon-zhinky-zapuskayut-proyekt-razom-do-hendernoyi-rivnosti-ukrayina-ta-yes-dlya-pidtrymky-henderno-vidpovidalnoho-ta-inklyuzyvnoho-vidnovlennya-ta-yevrointehratsiyi-ukrayiny

[15] Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року» від 24 лютого 2021 р. № 145. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text

[16] Людмила Шемелинець: Державна політика має враховувати потреби жінок і чоловіків та забезпечувати доступ до необхідної підтримки. Урядовий портал. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/liudmyla-shemelynets-derzhavna-polityka-maie-vrakhovuvaty-potreby-zhinok-i-cholovikiv-ta-zabezpechuvaty-dostup-do-neobkhidnoi-pidtrymky

[17] Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" щодо встановлення відповідальності за злочинне переслідування (сталкінг) № 12088 від 02.10.2024. ВРУ. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44972

[18] Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення повноти імплементації положень міжнародного права з питань протидії домашньому та іншим видам насильства, у тому числі щодо дітей №12297 від 09.12.2024 ВРУ. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45377

Ухвалення цих законопроєктів дало б змогу виконати вимогу статті 34 Конвенції, яка зобов'язує держави встановити кримінальну відповідальність за переслідування.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що, попри війну, гендерна рівність залишається для України не другорядною темою, а складовою державної політики, тісно пов'язаною з безпекою, відновленням та європейським вибором країни. Водночас ухвалені рішення є лише фундаментом, на якому має вибудовуватися їхнє послідовне й ефективне втілення на практиці, зокрема на рівні громад.

ПОДІЯ МІСЯЦЯ

22 жовтня у Києві відбувся 10-й Український жіночий конгрес «Від винятків до нових стандартів». Пропонуємо добірку матеріалів про ключові дискусії Конгресу.

Винятки мають стати стандартами: у Києві відбувся 10-й Український Жіночий Конгрес

22 жовтня у Києві відбувся 10-й Український Жіночий Конгрес під гаслом «Від винятків до нових стандартів». Конгрес відкрили його співзасновниця, віцеспікерка Верховної Ради Олена Кондратюк, Перша леді України Олена Зеленська та Прем’єр-міністр Фінляндії Петтері Орпо. З вітальними словами до учасників і учасниць Конгресу також звернулися посолка Європейського Союзу в Україні Катаріна Матернова та єврокомісарка з питань розширення Марта Кос.

Головною темою Конгресу стало закріплення нових ролей і можливостей українських жінок на рівні державної політики, економіки та суспільних відносин.

Відкриваючи Конгрес, його співзасновниця, віцеспікерка Верховної Ради Олена Кондратюк наголосила, що досягнення українських жінок мають перестати бути винятками, а рівні можливості повинні стати нормою для всього суспільства.

«Ми навчилися відкривати жінкам двері. Тепер маємо зробити так, щоб за цими дверима для них справді були рівні можливості. І коли ми сьогодні говоримо “Від винятків до нових стандартів”, то ці нові стандарти – не нові вимоги до жінок. Це нові вимоги до держави, суспільства, політики й економіки. Вони мають нарешті відповідати новій реальності, яку жінки вже створили», – наголосила Олена Кондратюк.

Перша леді України Олена Зеленська наголосила на необхідності практичних змін, які забезпечать жінкам рівні можливості в усіх сферах життя.

«Що означає перетворити виняток на стандарт на практиці? Це означає, що рівна оплата за однакову працю має стати непорушним правилом. Це означає розбудову соціальної інфраструктури: доступні безпечні дитячі садочки й школи з укриттями, які дають жінці змогу поєднувати самореалізацію та родину. Це означає партнерське батьківство, коли турбота є спільною відповідальністю родини, а не тільки жінки. Це означає відчинені двері до керівних посад та політики – без упереджень і стереотипів», – зазначила Олена Зеленська.

Однією з центральних подій Конгресу стало вручення відзнаки імені Мері О’Хейген. Цьогоріч її отримала правозахисниця, лауреатка Нобелівської премії миру Олександра Матвійчук. Відзнака стала визнанням її внеску в захист прав людини, документування воєнних злочинів Росії та боротьбу за справедливість для постраждалих від війни.

«Я хочу сказати три речі. Україна має виразне жіноче обличчя. Жінки мають підтримувати жінок незалежно від сфери, в якій ці жінки працюють. І останнє – у цій війні з Росією ми, українські жінки, серед іншого, боремося за майбутнє наших дітей і за те, щоби наші доньки ніколи в світі не були змушені комусь доводити, що вони теж люди», – зазначила Олександра Матвійчук.

У центрі дискусій Конгресу були участь жінок у захисті України, політиці та ухваленні рішень, жіноче підприємництво, доступ до традиційно «чоловічих» професій, доглядова праця, розвиток молодіжного лідерства та роль культури під час війни.

Учасниці Конгресу звернули увагу на недостатнє представництво жінок на найвищих рівнях державного управління. Частка жінок в уряді скоротилася приблизно з 30% у 2019 році до 10%. Водночас жінки не представлені в РНБО, Ставці Верховного Головнокомандувача та переговорній групі.

«Десять років тому ми часто говорили про жінок, які стали першими. Сьогодні хочемо говорити про те, як зробити так, щоб за ними прийшли сотні й тисячі інших. Бо справжній результат – не коли одна жінка змогла подолати всі перешкоди, а коли для наступних цих перешкод уже немає», – зазначила співзасновниця і директорка Конгресу Світлана Войцеховська.

Однією з ключових економічних тем стало жіноче підприємництво. Жінки становлять близько 60% серед підприємців-ФОПів, однак зі збільшенням масштабів бізнесу їхня частка зменшується.

[…]

Ощадбанк презентував комплексну програму «Жіноча справа», яка передбачає кредити до 5 млн грн для жіночого бізнесу, грантову підтримку та навчання 2000 підприємиць.

[…]

Важливою темою Конгресу став людський капітал: шляхи подолання демографічної кризи, праця жінок у так званих нежіночих професіях, невидима і неоплачувана доглядова праця.

«Сьогодні лише кожна друга українська жінка працює. А ті жінки, які працюють, у середньому заробляють значно менше за чоловіків і витрачають ще 55 годин на тиждень на неоплачувану домашню та доглядову працю. Наш шлях до ЄС має допомогти вирішити ці проблеми – через справедливу оплату праці, доступні послуги догляду та рівні можливості для професійного розвитку», – наголосила співзасновниця Конгресу, народна депутатка Марія Іонова.

[…]

Захід був проведений Українським Жіночим Конгресом у рамках проєкту «Від викликів до стійкості: жіноче лідерство у комплексній безпеці і гендерна рівність в Україні», що реалізується Українським Жіночим Фондом за фінансової підтримки Європейського Союзу.

10-й Український Жіночий Конгрес організований за підтримки ООН Жінки в рамках Стратегічної ноти Структури ООН Жінки в Україні (2025-2029 рр.) за фінансової підтримки урядів Канади, Хорватії та Швеції. […] ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/vynyatky-mayut-staty-standartamy-u-kyyevi-vidbuvsya-10-j-ukrayinskyj-zhinochyj-kongres/). – 2026. – 23.10).***

***

73% українців вважають представництво жінок у політиці недостатнім: дискусія на Українському Жіночому Конгресі

73% українців вважають, що жінки недостатньо представлені в політиці. Серед жінок такої думки дотримуються 75%, серед чоловіків – 70%. Водночас частка жінок в українському уряді з 2019 року скоротилася приблизно з 30% до 10%, а підготовка до перших повоєнних виборів порушує питання збереження гендерних квот та забезпечення реальної політичної участі жінок.

Про це йшлося під час дискусії «Від винятків до нових стандартів… і назад?» на 10-му Українському Жіночому Конгресі, який відбувся 22 жовтня в Києві. Представники парламентських політичних сил та експертного середовища обговорили, як не допустити скорочення представництва жінок у владі після війни та забезпечити їм реальний вплив на ухвалення рішень.

Директорка Національного демократичного інституту (НДІ) в Україні Олена Єна представила результати нового опитування, які свідчать про суспільний запит на ширшу участь жінок

у політиці. За її словами, чоловіки та жінки по-різному оцінюють перешкоди для політичної участі: вдвічі більше чоловіків, ніж жінок, вважають, що таких бар'єрів узагалі не існує.

Олена Єна також звернула увагу на скорочення представництва жінок у виконавчій владі. Якщо у 2019 році їхня частка в уряді становила близько 30%, то нині – приблизно 10%. Серед чинників, які впливають на цю ситуацію, вона назвала наслідки повномасштабного вторгнення, зокрема посилення мілітаризації та маскулінізації суспільства. Жінки також не представлені в переговорних групах.

Водночас, за словами представниці НДІ, інтерес українок до політичної діяльності залишається високим. На навчальні програми інституту подається щонайменше вдесятеро більше кандидаток, ніж є місць, а понад 70% заявниць раніше не брали участі в політиці.

Перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко наголосив на необхідності зберегти механізми гендерного представництва під час підготовки до повоєнних виборів, навіть якщо виборча система зазнає змін.

«У мене єдине застереження: щоб ми не загубили можливості для забезпечення гендерних квот там, де це формально, можливо, важко. Треба думати над якимись компенсаторними механізмами, які дозволяють усередині партії дійсно реалізовувати жіноче лідерство», – зазначив Олександр Корнієнко.

Він також повідомив, що партія «Слуга народу» планує закріпити у своєму статуті участь очільниць жіночого руху в керівних органах партії. За його словами, відповідні зміни можуть бути ухвалені на найближчому партійному з'їзді.

Голова партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко висловила іншу позицію щодо механізму квотування. На її переконання, формальне представництво жінок не гарантує їм реального впливу на державні рішення.

«Я завжди була категорично проти квотування політики та державного управління. Нам, жінкам, не потрібні пільги і гарантоване представництво. Нам потрібні рівні, чесні й прозорі правила гри», – заявила Юлія Тимошенко.

Народна депутатка від «Європейської солідарності» Ірина Геращенко наголосила, що рівність, взаємоповага та партнерство мають бути нормою внутрішньопартійного життя. Вона також розповіла про участь представників партії в захисті України.

«У нашій партії 2,5 тисячі військових, це наш головний кадровий резерв, із них 108 жінок. На жаль, ми маємо 130 загиблих», – повідомила Ірина Геращенко.

Окремо депутатка звернула увагу на гендерно зумовлене насильство, образи та цькування, з якими стикаються жінки в українській політиці.

Про поширення сексизму в політичних кампаніях говорив і народний депутат від фракції «Голос» Ярослав Железняк. За його словами, дискредитація політикинь часто будується на гендерних стереотипах і може відлякувати жінок від участі в політичному житті.

«Чітко видно, як виглядає чорний піар щодо політиків-чоловіків і жінок. Весь сексизм, який працює на найбільш простих і стереотипних речах, активно розповсюджується. Це читають мільйони наших громадян і, давайте чесно, це точно не сприяє залученню жінок у політику», – зазначив Ярослав Железняк ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/73-ukrayintsiv-vvazhayut-predstavnytstvo-zhinok-u-polititsi-nedostatnim-dyskusiya-na-ukrayinskomu-zhinochomu-kongresi/). – 2026. – 23.10).***

***

Українські жінки витрачають 55 годин на тиждень на неоплачувану працю: на Жіночому Конгресі обговорили реформу системи догляду

Українські жінки витрачають у середньому 55 годин на тиждень на неоплачувану домашню та доглядову працю. Це більше, ніж стандартний робочий тиждень. Під час повномасштабної війни, коли дедалі більше родин потребують догляду за пораненими військовими, людьми з

інвалідністю, дітьми та літніми родичами, це навантаження стає серйозною перешкодою для економічної незалежності жінок.

Про необхідність розвитку системи догляду, яка дозволить розподілити відповідальність між державою та родиною, говорили учасниці дискусії «Видима і невидима праця» на 10-му Українському Жіночому Конгресі, який відбувся 22 жовтня в Києві.

За даними спільної оцінки Світового банку, ООН, ЄС та уряду України, у 2023 році жінки витрачали на неоплачувану домашню та доглядову працю 55 годин на тиждень, тоді як чоловіки – 39 годин. Таким чином, різниця становила 16 годин щотижня.

Координаторка з гендерних питань ПРООН в Україні Мирослава Мосіюк навела ще один показник: лише 35% матерів дітей віком до шести років мають оплачувану роботу. За її словами, інвестиції в систему догляду мають не лише соціальне, а й економічне значення, оскільки дозволяють жінкам працювати, розвивати власну справу та бути фінансово незалежними.

Мосіюк представила ініціативу ПРООН EQUANOMICS, спрямовану на зменшення гендерних розривів у сфері праці та підприємництва. Одним із її напрямів є розвиток системи догляду як передумови економічних можливостей жінок.

«Ми вважаємо, що важливо поставити розвиток системи догляду у державний пріоритет», – наголосила представниця ПРООН.

Про те, як змінюється життя родини після важкого поранення військовослужбовця, розповіла дружина ветерана, депутатка Черкаської районної ради Людмила Дорошко. Значну частину свого часу вона присвячує догляду і підтримці чоловіка, який після втрати зору проходить навчання та адаптується до нових життєвих обставин.

«У нього є мрія – участь у Паралімпіаді», – розповіла Людмила Дорошко.

За її словами, найбільша складність для родин, які переживають подібний досвід, – постійний брак часу та необхідність самостійно вирішувати численні питання догляду й підтримки близьких. Вона наголосила, що держава не повинна залишати такі сім'ї наодинці з цими викликами.

Перша заступниця міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України Людмила Шемелинець розповіла про розвиток державної підтримки родин із дітьми та людей, які потребують догляду. Зокрема, йшлося про програму «єЯсла», збільшення допомоги дітям з інвалідністю та запровадження нових соціальних послуг.

«Ми відходимо від виплат. Держава сконцентрована на допомозі», – зазначила Людмила Шемелинець.

За її словами, особливо гострої підтримки потребують батьки дітей з інвалідністю, які часто не мають можливості навіть ненадовго звільнитися від постійних обов'язків із догляду. Тому важливим напрямом соціальної політики є розвиток послуг, які дозволяють родинам отримувати допомогу та перепочинок.

Учасниці дискусії також порушили питання гендерного розриву в оплаті праці. Людмила Шемелинець зазначила, що в Міністерстві аналізують причини його скорочення, зокрема намагаються з'ясувати, наскільки на цю динаміку вплинула війна, а наскільки – позитивні зміни на ринку праці.

Дискусія «Видима і невидима праця» стала частиною програми 10-го Українського Жіночого Конгресу «Від винятків до нових стандартів». Її учасниці наголосили на необхідності переходу від моделі, за якої основна відповідальність за догляд покладається на родину, насамперед на жінок, до системи доступних послуг і підтримки з боку держави ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/ukrayinski-zhinky-vytrachayut-55-godyn-na-tyzhden-na-neoplachuvanu-pratsyu-na-zhinochomu-kongresi-obgovoryly-reformu-systemy-doglyadu/). – 2026. – 22.10).***

***

Новий стандарт армії: учасниці УЖК закликали прибрати гендерні бар'єри у військовій кар'єрі та освіті

Українська армія проходить через масштабну трансформацію, де ключовим викликом є побудова системи, в якій професійність не має статі. На дискусійній платформі «Сміливість воювати» під час 10-го Українського Жіночого Конгресу експертки та військовослужбовці констатували, що присутність жінок на полі бою вже є нормою. Проте для створення дійсно сучасної армії необхідно змінити внутрішні правила – від побутової інфраструктури до доступу до вищих командних посад.

Особливу увагу спікери приділили ліквідації «скляної стелі» у Збройних Силах. Брати на себе відповідальність у бою та керувати підрозділами або брати участь у стратегічному плануванні – це рівноправні можливості, які мають бути гарантовані кожній професійній військовій. Учасниці наголосили, що реформа військової освіти та кар'єрних траєкторій є невіддільною частиною загальної модернізації оборонного сектору.

Модераторка дискусії, військовослужбовиця, майорка ЗСУ Шарлотта Хмельницька, наголосила, що неймовірно пишається тим, що кількість жінок у війську щороку зростає.

У свою чергу військовослужбовиця штурмового полку «Р.У.Г.» корпусу «Хартія» НГУ Ангеліна Рожець «Фемка» розповіла про свій шлях у війську та додала, що жіноча взаємопідтримка тут відчувається особливо важливою.

"Я для себе зрозуміла, що сильна вільна незалежна Україна – єдине місце, де я хочу жити, тому я пішла її захищати. Моє ментальне здоров'я зараз виживає завдяки жінкам, моїм посестрам. Вони мене підтримують", – пояснила Ангеліна Рожець.

Також про свій шлях у війську, який вона почала зі звичайного піхотинця, розповіла військовослужбовиця 3-ї окремої штурмової бригади ЗСУ Ольга Носик «Даяна».

"Я боялася брати відповідальність за людське життя. Коли ти медик, від тебе залежить, чи людина виживе, чи ні.Я морально до цього готова не була. Сама померти я була готова, а от за інші життя брати відповідальність – ні. Тому зараз я займаюсь перехопленням ворожих дронів. Мене спочатку також сприймали упереджено, мовляв "ти ж дівчина, що ти можеш показати". Лише довівши, що я – ефективний боєць, вдалося домогтися сприйняття на рівні з чоловіками", – зауважила О. Носик.

Військовослужбовиця Десантно-штурмових військ ЗСУ, 78-ма ОДШБр Оксана Твердохліб порадила присутнім менше читати новини і не засмучуватись через них, а більше робити для перемоги Уряїни.

"Жодна з нас не обирала війну. Але у нас у всіх є спільна ціль – перемога. Кожна з нас прийшла сюди, у військо, щось зробити вагоме, те, що увійде в історію. Саме зараз тут, в українській армії, є можливість це робити", – переконана Оксана Твердохліб.

Науковиця, військовослужбовиця корпусу «Хартія» НГУ Катерина Шаванова розповіла, що робота в наукових установах та аграрному секторі підготувала її до того, щоб бути "однією дівчиною в кімнаті".

"Дискримінації не відчувала, але інколи доводиться боротися за свою роль як важливої частини суспільства, а не "окраси". Дивно, що досі доводиться пояснювати, чому дівчина йде у військо. Так, це важливе і непросте рішення. Але я не вважаю, що у жінок, які долучаютсья до війська, можуть запитувати, чому вони долучилися. А в мене зустрічне запитання: а чому ви – ні?"

Ветеранка, офіцерка запасу ЗСУ Юлія Микитенко зосередилася у своєму виступі переважно на освіті молодих дівчат, які хочуть бути частиною війська, адже саме вона була першою кураторкою групи жінок у ліцеї Богуна.

"Це звична історія – залучати жінок на початковому рівні. Але я сподіваюсь, що ми зможемо для них відкрити дорогу і на високі посади. І в цьому напрямі вже проводиться активна адвокаційна робота", – повідомила вона.

Під час панельної дискусії символом глибокої шани та болю став порожній стілець, встановлений на честь загиблих українських військових. У цей момент на великому екрані транслювалися фотографії дівчат, які віддали свої життя за свободу України, нагадуючи всім присутнім про найвищу ціну нашої стійкості ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/novyj-standart-armiyi-uchasnytsi-uzhk-zaklykaly-prybraty-genderni-bar-yery-u-vijskovij-kar-yerita-osviti/). – 2026. – 22.10).***

***

Війна відкриває жінкам нові професії, але головною перешкодою залишаються стереотипи, – ООН Жінки на Конгресі

Повномасштабна війна прискорила зміни на українському ринку праці та відкрила для жінок нові можливості у професіях, де традиційно переважали чоловіки. Однак для того, щоб ці зміни стали незворотними, необхідно подолати суспільні стереотипи та забезпечити жінкам рівні умови праці.

Про це заявила Представниця ООН Жінки в Україні Сабін Фрейзер Гюнеш під час 10-го Українського Жіночого Конгресу, який проходить 22 жовтня в Києві.

За її словами, дефіцит робочої сили та потреби відновлення країни створюють попит на жінок у транспорті, логістиці, енергетиці, гуманітарному розмінуванні, обороні та безпеці.

«Сьогодні питання вже не в тому, чи можуть жінки працювати в цих професіях. Питання в тому, як прискорити їхній прихід у ці сфери та гарантувати їм повний і рівний доступ до професійних можливостей без дискримінації», – наголосила Сабін Фрейзер Гюнеш.

Вона представила результати нового дослідження ООН Жінки та BBC Media Action, яке незабаром буде опубліковане. Воно виявило суттєвий розрив між особистими переконаннями українців та їхніми уявленнями про суспільні норми.

Зокрема, 69% опитаних особисто погоджуються, що жінки можуть приділяти кар'єрі стільки ж або навіть більше уваги, ніж чоловіки. Водночас лише 59% вважають, що люди навколо них поділяють таку думку.

На переконання представниці ООН Жінки, це означає, що недостатньо лише заохочувати жінок опановувати нові професії. Необхідно також змінювати робоче середовище, інституційні правила, систему догляду, професійну підготовку та суспільні очікування.

Для цього ООН Жінки реалізує в Україні низку програм та ініціатив.

Зокрема, спільно з Міністерством економіки та довкілля впроваджується кампанія «Звісно, зможеш!», спрямована на подолання гендерного розриву в оплаті праці, який, за наведеними під час виступу даними, сягає 27%. Кампанія також допомагає долати стереотипи щодо професійного вибору жінок і популяризує можливості навчання, перекваліфікації, працевлаштування та підприємництва.

У межах програми She Demines («Вона демінерка») ООН Жінки працює над розширенням можливостей для жінок у гуманітарному розмінуванні та службах екстреного реагування.

Крім того, організація надає експертну підтримку Національній поліції, Офісу Генерального прокурора, Державній прикордонній службі та ДСНС у проведенні гендерних аудитів. Вони допомагають виявляти внутрішні бар'єри, які перешкоджають професійному розвитку жінок у цих інституціях.

Ще один напрям роботи ООН Жінки – розвиток жіночого лідерства та участі у прийнятті рішень. У межах ініціативи She Leads Ukraine, започаткованої спільно з Центральною виборчою комісією та парламентським міжфракційним об'єднанням «Рівні можливості», навчання вже пройшли понад 1100 жінок з усіх областей України.

Сабін Фрейзер Гюнеш наголосила, що економічну участь жінок неможливо відокремити від їхньої участі у прийнятті рішень. Адже саме державні політики, бюджети та інституції визначають доступ жінок до нових професій, гідної праці, рівної оплати та кар'єрного зростання.

«Для ООН Жінки саме це означає перехід від винятків до нових стандартів. Це означає, що жінка, яка працює водійкою, інженеркою, захисницею або фахівчинею з протимінної діяльності, більше не повинна сприйматися як виняток. А суспільство та інституції мають не лише підтримувати таких жінок, а й заохочувати інших наслідувати їхній приклад», – зазначила вона.

«Жінки – не просто частина робочої сили України. Вони є рушійною силою відновлення країни й повинні брати участь у формуванні її майбутнього», – підсумувала представниця ООН Жінки ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/vijna-vidkryvaye-zhinkam-novi-profesiyi-ale-golovnoyu-pereshkodoyu-zalyshayutsya-stereotypy-oon-zhinky-na-kongresi/). – 2026. – 22.10).***

***

Цифрове насильство та дезінформація можуть стати перешкодою для політичної участі жінок – експертка ПРООН

Захист жінок від насильства, дезінформації та гендерних стереотипів у цифровому просторі має стати важливою складовою підготовки України до майбутніх виборів. Адже онлайн-загрози впливають не лише на особисту безпеку жінок, а й на їхні можливості брати участь у політичному та суспільному житті.

Про це заявила експертка Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні Костанца Луканжелі під час 10-го Українського Жіночого Конгресу, який відбувся 22 жовтня в Києві.

За її словами, насильство та поширення стереотипів щодо жінок у цифровому просторі є проблемою не лише України, а й інших європейських країн. Особливе занепокоєння викликає вплив такого контенту на молоде покоління.

Луканжелі наголосила, що цифровий простір необхідно розглядати як невід'ємну частину демократичного середовища. Тому протидія онлайн-насильству потребує не лише підвищення обізнаності, а й відповідних політик та інституційних механізмів захисту.

«Ми не можемо розділяти ці заходи, пов'язані з тим, що наші хлопці і дівчата проводять по 6 годин перед екраном в телефоні», – зазначила експертка ПРООН.

Водночас вона звернула увагу на український досвід протидії інформаційним загрозам. За словами Луканжелі, протягом останніх 10-12 років Україна розвиває механізми боротьби з дезінформацією та діпфейками й ділиться напрацюваннями з міжнародними партнерами.

Окремо експертка наголосила на необхідності вже зараз готуватися до майбутнього України, залучаючи до цього процесу представників громадянського суспільства, науковців та органів державної влади. За її словами, підготовка до майбутнього має відбуватися одночасно з боротьбою за нього.

Костанца Луканжелі також відзначила партнерство ПРООН з Українським Жіночим Конгресом як можливість спільно привертати увагу до проблем, що обмежують права та можливості жінок, і працювати над їх розв'язанням ***(Український Жіночий Конгрес (https://womenua.today/news/tsyfrove-nasylstvo-ta-dezinformatsiya-mozhut-staty-pereshkodoyu-dlya-politychnoyi-uchasti-zhinok-ekspertka-proon/). – 2026. – 23.10).***

ПРАВО І ПРАКТИКА

ОФІЦІЙНА ПОЗИЦІЯ

Гендерна рівність як наскрізний елемент євроінтеграції та відновлення: Урядова комісія обговорила стан реалізації державної гендерної політики

20 жовтня 2026 року відбулося тринадцяте тематичне засідання Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під головуванням Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Всеволода Ченцова та за участі першої леді України Олени Зеленської.

Під час вітального слова Олена Зеленська наголосила: «Іноді можна почути думку, що гендерна рівність – це питання на "після". Я із цим не згодна. Війна не ставить життя на паузу. Жінки щодня працюють, виховують дітей, служать, відбудовують громади. І те, чи будуть у них гідні можливості, має вирішуватися не після війни, а сьогодні – у кожному законі, кожній програмі, кожному бюджеті». Перша леді також відзначила важливість людиноорієнтованого підходу до кожної реформи.

Представники центральної та місцевої влади, міжнародних і громадських організацій обговорили результати реалізації державної гендерної політики у 2026 році та подальші пріоритети. У центрі уваги – врахування потреб жінок і чоловіків у державних рішеннях, виконання євроінтеграційних зобов'язань, посилення інституційного механізму гендерної політики та підтримка постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

«Рівні права й можливості мають конкретний практичний зміст: чи можуть батьки поєднувати роботу з доглядом за дитиною, чи отримують ветеранки та ветерани підтримку після служби, чи має людина, яка пережила насильство, доступ до допомоги без осуду та зайвих перешкод. Саме відповіді на ці запитання показують, наскільки ефективною є наша державна політика. Виконання європейських зобов'язань дедалі більше створюватиме відчутні результати у повсякденному житті людей», – наголосив Всеволод Ченцов.

Віце-прем'єр-міністр підкреслив, що переговорні зобов'язання України охоплюють рівність і недискримінацію, протидію насильству, захист прав постраждалих та рівні можливості у сфері праці й освіти. Їх виконання передбачає як наближення законодавства до права ЄС, так і спроможність інституцій застосовувати його на практиці.

Представники Мінсоцполітики, Мінфіну, Мінветеранів, Мінекономіки та довкілля, МОН, МВС і Міноборони представили результати роботи у відповідних сферах. Зокрема, поінформували про:

стан функціонування 1 150 спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього та гендерно зумовленого насильства;

проведення гендерного аналізу 198 бюджетних програм;

направлення за дев'ять місяців 2026 року 734 жінок на навчання за професіями, у яких вони недостатньо представлені, та видачу 8,5 тис. ваучерів на професійне навчання для різних категорій отримувачів.

Також відзначили необхідність ухвалення нового Трудового кодексу України, зокрема для розвитку гнучких форм зайнятості та поєднання професійних і сімейних обов'язків.

Окрема увага була приділена гендерній складовій європейської інтеграції та відновленню України. Учасники розглянули виконання євроінтеграційних завдань, міжвідомчу координацію, міжнародну співпрацю. Йшлося про виконання заходів Дорожньої карти з питань верховенства права у частині гендерної рівності та протидії насильству щодо жінок. Всеволод Ченцов наголосив, що гендерний підхід має бути частиною роботи кожного міністерства й кожної адміністрації – від підготовки рішень до оцінювання їхніх результатів.

Під час обговорення інституційного механізму гендерної політики окремо зупинились на взаємодії центральної та місцевої влади, кадровій спроможності, роботі координаторів і радників із гендерних питань та успішного досвіду Вінницької й Житомирської областей.

Завершальний блок присвятили протидії сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом, та реалізації Закону України щодо правового і соціального захисту постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного із збройною агресією рф проти України, й надання їм невідкладних проміжних репарацій. Учасники обговорили державний механізм визнання постраждалих та практичні питання його реалізації. Віцепрем'єр-міністр акцентував на необхідності узгодженого надання медичної, психологічної, соціальної та правничої допомоги з повагою до гідності й вибору постраждалих, дотриманням конфіденційності та запобіганням повторній травматизації.

За підсумками засідання погоджено такі пріоритетні кроки, зокрема:

Подальше виконання заходів Операційного плану на 2025–2027 роки з реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до 2030 року;

Наскрізне врахування гендерної складової у ветеранській політиці;

Розроблення методики оцінювання розриву в оплаті праці жінок і чоловіків та рекомендацій щодо її застосування;

Розширення навчання жінок за затребуваними професіями для подальшого працевлаштування;

Посилення методичної підтримки педагогів із питань гендерної рівності, недискримінації та подолання стереотипів;

Супровід нормативно-правових актів для імплементації міжнародних стандартів протидії насильству, зокрема щодо дітей;

Системне залучення радників із питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків до напрацювання політик у ключових сферах ***(Урядовий портал (https://www.kmu.gov.ua/news/henderna-rivnist-iak-naskriznyi-element-ievrointehratsii-ta-vidnovlennia-uriadova-komisiia-obhovoryla-stan-realizatsii-derzhavnoi-hendernoi-polityky). – 2026. – 21.10).***

***

Людмила Шемелинець: Державна політика має враховувати потреби жінок і чоловіків та забезпечувати доступ до необхідної підтримки

Державна політика має враховувати потреби жінок і чоловіків та забезпечувати доступ до необхідної підтримки. На цьому наголосила Перший заступник Міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України під час 13-го тематичного засідання Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

«Іноді можна почути думку, що гендерна рівність – це питання на "після". Я із цим не згодна. Війна не ставить життя на паузу. Жінки щодня працюють, виховують дітей, служать, відбудовують громади. І те, чи будуть у них гідні можливості, має вирішуватися не після війни, а сьогодні – у кожному законі, кожній програмі, кожному бюджеті», – зазначила під час вітального слова Перша леді України Олена Зеленська.

Засідання, присвячене реалізації державної гендерної політики у 2026 році, відбулося під головуванням Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Всеволода Ченцова.

Під час виступу Людмила Шемелинець зосередилася на розвитку системи допомоги постраждалим від домашнього насильства, виконанні міжнародних зобов'язань України у сфері гендерної рівності та підтримці людей, які пережили сексуальне насильство, пов'язане зі збройною агресією росії.

«Для Міністерства принципово важливо, щоб гендерна рівність знаходила відображення у конкретних державних рішеннях: у доступності соціальних послуг, у врахуванні потреб жінок

і чоловіків, які опинилися у складних життєвих обставинах, та у здатності держави вчасно виявляти прогалини й реагувати на них», – заявила Перший заступник Міністра.

За перше півріччя 2026 року в Україні зареєстрували понад 40 тисяч звернень щодо домашнього насильства. Понад 21 тисяча людей отримали соціальні послуги у зв'язку з його вчиненням. Також в Україні діють 1 150 спеціалізованих служб підтримки – зокрема притулки, кризові кімнати, денні центри та мобільні бригади.

Для подальшого розвитку системи захисту Мінсоцполітики розробило проєкт Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі до 2030 року. Під час його доопрацювання враховуються рекомендації GREVIO щодо виконання Україною Стамбульської конвенції. Також Міністерство затвердило карту моніторингу виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Зібрані дані стануть основою для підготовки чергової національної доповіді України.

Окрему увагу Людмила Шемелинець приділила державному механізму підтримки людей, які постраждали від сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією росії.

«Людина, яка звертається до держави після пережитого насильства, не повинна самостійно шукати, до якого органу їй іти далі, кому повторно розповідати свою історію та де отримати необхідну допомогу. Наше завдання – вибудувати зрозумілий і безпечний маршрут, за яким постраждала особа зможе отримати належний супровід і доступ до відповідних послуг», – наголосила Людмила Шемелинець.

Нагадаємо, нещодавно у Києві було представлено оціночний звіт Групи експертів Ради Європи з питань протидії насильства стосовно жінок і домашнього насильства (GREVIO) щодо виконання Україною положень Стамбульської конвенції ***(Урядовий портал (https://www.kmu.gov.ua/news/liudmyla-shemelynets-derzhavna-polityka-maie-vrakhovuvaty-potreby-zhinok-i-cholovikiv-ta-zabezpechuvaty-dostup-do-neobkhidnoi-pidtrymky). – 2026. – 21.10).***

***

Гендерна рівність і права жінок: МВС і ООН Жінки в Україні визначили напрями подальшої співпраці

Рівні можливості для професійного розвитку, розширення участі жінок у протимінній діяльності, протидія дискримінації та захист постраждалих від насильства – ці питання обговорили під час робочої зустрічі заступниці Міністра внутрішніх справ України Катерини Павліченко з Представницею ООН Жінки в Україні Сабін Фрейзер-Гюнеш. Зустріч відбулася 14 жовтня 2026 року.

Від МВС до обговорення долучилися начальниця Управління моніторингу дотримання прав людини Ірина Зелена та її заступниця – начальниця відділу з питань дотримання гендерної рівності Ольга Перунова. Делегацію ООН Жінки в Україні також представляли програмні спеціалістки напряму «Жінки, мир і безпека» Едіта Міфтарі та Лінда Аітіо, програмна аналітикиня цього напряму Ольга Лішик.

Катерина Павліченко подякувала партнерам за багаторічну співпрацю, яка допомагає впроваджувати принцип рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у системі МВС, підтримувати жінок та створювати умови для їхнього професійного розвитку.

«Переконана, що сьогоднішня зустріч стане ще одним кроком до зміцнення нашого партнерства, відкриє нові можливості для спільних ініціатив і сприятиме подальшій реалізації заходів, спрямованих на підтримку жінок системи МВС, захист їхніх прав, розширення можливостей для професійного й особистісного розвитку, а також посилення їхньої участі в міжнародних ініціативах і представлення України на міжнародному рівні», – зазначила заступниця Міністра.

Сьогодні жінки в Національній поліції, ДСНС, Державній прикордонній службі та Національній гвардії виконують завдання із захисту держави, забезпечення правопорядку й порятунку людей.

Тому забезпечення гендерної рівності в системі МВС передбачає конкретні зміни: усунення бар'єрів у проходженні служби, рівний доступ до керівних та операційних посад, захист від дискримінації й створення безпечного професійного середовища.

Гендерні аудити – основа змін в умовах служби з урахуванням принципу гендерної рівності

Одним із результатів співпраці з ООН Жінки в Україні стало проведення гендерного аудиту в Національній поліції України. Він тривав із червня 2025 року до травня 2026 року. Із березня 2026 року відповідні аудити тривають також у ДСНС та ДПСУ. Їхнє завдання – визначити досягнення та позитивні практики внутрішніх процедур, виявити бар'єри для професійного розвитку жінок і чоловіків та напрацювати практичні рекомендації щодо їх усунення.

Сабін Фрейзер-Гюнеш наголосила, що гендерний аудит, проведений у Національній поліції України, а також аудити, які наразі тривають у ДСНС та ДПСУ, є ефективним інструментом виявлення позитивних практик та наявних прогалин у системі управління. Їхні результати мають стати основою для розроблення дієвих планів заходів, спрямованих на вдосконалення діяльності органів системи МВС. Це один із можливих напрямів подальшої співпраці експертів ООН Жінки України та підрозділів МВС.

Серед перспективних напрямів партнерства МВС та ООН Жінки в Україні – розширення практики аудитів в підрозділах системи МВС, а також дослідження того, наскільки умови служби відповідають потребам працівниць і працівників. Йдеться про можливість проведення анонімного опитування, порівняння його результатів із даними попередніх років та підготовку рекомендацій для покращення умов праці.

Навчання, що допомагає впроваджувати рівні можливості на практиці

За експертної та фінансової підтримки ООН Жінки в Україні у 2023–2024 роках тренінги із запобігання дискримінації за ознакою статі, реагування на сексуальні домагання на робочому місці та створення інклюзивних умов праці пройшли 740 працівників апарату МВС і представників керівного складу.

У 2024 році 90 фахівців органів системи МВС пройшли навчання з інтеграції гендерного підходу в бюджетний процес. Наступним кроком може стати залучення національного експерта для аналізу бюджетної програми МВС, підготовки звіту та практичних рекомендацій. Така робота покликана допомогти враховувати потреби жінок і чоловіків під час планування та використання бюджетних коштів.

Окремий напрям – підготовка поліцейських, які безпосередньо реагують на правопорушення. Упродовж 2024–2025 років 100 патрульних та дільничних офіцерів поліції відпрацювали алгоритми реагування на сексуальні домагання як адміністративне правопорушення, їх доказування та профілактики.

«Завдяки навчальним програмам для представниць системи МВС, реалізованим за підтримки ООН Жінки в Україні, нам вдалося підготувати фахівчинь, які мають необхідні знання та компетенції для впровадження принципу гендерної рівності у практичну діяльність відомства. Важливо, що ці знання не залишаються лише теоретичними, а стають основою для конкретних змін у щоденній роботі, створення рівних можливостей, запобігання дискримінації за ознакою статі та утвердження поваги до прав людини», – наголосила Катерина Павліченко.

Подальшу підготовку пропонується зосередити на протидії дискримінації за ознакою статі та сексуальним домаганням, застосуванні гендерно чутливої мови, а також розвитку практичних навичок поліцейських у захисті постраждалих. Такі навчання мають допомогти працівникам чітко розуміти алгоритми дій, механізми підтримки та порядок реагування на порушення.

Жінки у протимінній діяльності: підготовка та розширення можливостей

Важливою складовою партнерства є залучення жінок до протимінної діяльності. Наразі безпосередньо в піротехнічних і саперних підрозділах ДСНС несуть службу 56 фахівчинь.

У Національній поліції частка жінок серед працівників, залучених до розмінування та вибухотехнічних робіт, становить 10%.

Розширювати їхні професійні можливості допомагає програма «Вона демінерка» / She Demines, яку реалізують за підтримки урядів Хорватії та Канади. Вона спрямована на усунення інституційних бар'єрів і посилення участі жінок у розмінуванні та цивільному захисті.

У межах відповідних міжнародних проєктів близько 150 представниць ДСНС та ДПСУ уже пройшли навчання у сфері протимінної діяльності та цивільного захисту, психологічної стійкості й розвитку лідерських компетенцій.

Подальший розвиток цього напряму потребує поєднання фахової підготовки з належним оснащенням. Серед пропозицій МВС – залучення партнерських ресурсів для забезпечення підрозділів спеціалізованим обладнанням і засобами захисту, а також експертна підтримка в розробленні методичних рекомендацій та стандартних операційних процедур.

Захист постраждалих від насильства

Окремий напрям роботи – розвиток правосуддя, орієнтованого на постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. У листопаді 2023 та листопаді 2024 років МВС спільно з партнерами провело дві міжвідомчі конференції на цю тему. Вони стали майданчиками для напрацювання узгоджених підходів між правоохоронцями, представниками судової влади та правозахисниками.

Важливим кроком стало затвердження 5 жовтня 2026 року спільної Інструкції з розслідування злочинів сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, підписаної Офісом Генерального прокурора, МВС та СБУ.

Документ передбачає підхід, у центрі якого – безпека, права та потреби постраждалої людини. Зокрема, йдеться про оцінювання безпекових і психологічних ризиків, мінімізацію повторного травмування під час спілкування з правоохоронцями та можливість супроводу людиною, якій постраждала особа довіряє. Інструкція визначає порядок взаємодії з Координаційним центром підтримки потерпілих і свідків для перенаправлення людей по медичну, психологічну та соціальну допомогу.

Також Катерина Павліченко зауважила, що важливим напрямом роботи МВС в умовах війни є підтримка родин військовополонених, зниклих безвісти та загиблих працівників системи МВС.

За результатами зустрічі сторони визначили напрями подальшої співпраці:

реалізація Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року;

підтримка євроінтеграційних зобов'язань України у сфері рівних прав та можливостей;

розвиток жіночого лідерства й посилення участі представниць системи МВС у міжнародних ініціативах ***(Міністерство внутрішніх справ України (https://mvs.gov.ua/news/genderna-rivnist-i-prava-zinok-mvs-i-oon-zinki-v-ukrayini-viznacili-napriami-podalsoyi-spivpraci). – 2026. – 15.10).***

***

Держприкордонслужба та ООН Жінки поглиблюють стратегічне партнерство

Під час координаційної наради сторони обговорили хід проведення гендерного аудиту Державної прикордонної служби України, який реалізується за підтримки ООН Жінки.

Пані Сабін Фрейзер Гюнеш, представниця ООН Жінки в Україні, звернула увагу на досить позитивну динаміку проходження анонімного анкетування особового складу (опитування пройшли понад 11 тисяч осіб), а також залученість керівництва вищої ланки органів Держприкордонслужби до індивідуальних інтерв'ю, проведених експертами та експертками ООН Жінки в Україні.

Заступник Голови Держприкордонслужби генерал-майор Сергій Сердюк наголосив на важливості використання результатів гендерного аудиту для подальшого інституційного розвитку відомства. Одним із ключових наступних кроків стане розроблення дорожньої карти

з конкретними заходами та рекомендаціями, спрямованими на посилення гендерної рівності та створення більш інклюзивного робочого середовища.

Окрему увагу учасники та учасниці приділили подальшому розвитку співпраці в межах програми ООН Жінки «Вона демінерка». Голова правління Асоціації саперів України Тимур Пістрюга представив результати реалізації програми, зокрема щодо залучення прикордонниць до навчання у сфері гуманітарного розмінування, а також окреслив можливості для розширення їхньої участі в майбутньому.

Представниками та представниці відомства підкреслено, що участь у програмі сприяє впровадженню міжнародних стандартів гендерної рівності та розвитку системи професійної підготовки.

За результатами зустрічі сторони підтвердили намір і надалі розвивати стратегічне партнерство, спрямоване на зміцнення інституційних спроможностей, розширення професійних можливостей для жінок та впровадження міжнародних стандартів гендерної рівності в діяльність Державної прикордонної служби України.

Гендерний аудит проводиться в межах програми «Вона демінерка», що реалізується ООН Жінки в Україні у партнерстві з Асоціацією саперів україни, ГО «Дівчата» та BBC Media Action у співпраці з Міністерством економіки та довкілля України за фінансової підтримки Департаменту закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади та Міністерства закордонних та європейських справ Хорватії. ***(Державна прикордонна служба України (https://dpsu.gov.ua/uk/news/53603-derzhprikordonsluzhba-ta-oon-zhinki-pogliblyuyut-strategichne-partnerstvo). – 2026. – 15.10).***

***

Злочин, який не завжди має свідків: Омбудсман України Дмитро Лубінець повідомив, за пів року в Україні зафіксовано 35 821 звернення про домашнє насильство

Домашнє насильство не завжди має видимі сліди, але його наслідки залишають глибокий слід у житті людини. Повномасштабна війна лише посилила ризики: постійний стрес, невизначеність, вимушене переміщення та психологічне виснаження створюють додаткові виклики для багатьох сімей.

Уповноважений вкотре наголосив, що домашнє насильство – це не лише фізичне побиття. Воно може проявлятися у фізичній, психологічній, сексуальній чи економічній формах і відбуватися не лише між подружжям, а й між родичами чи людьми, які проживають або проживали однією сім'єю. Це грубе порушення прав людини, яке не можна виправдати жодними обставинами.

Лише протягом І півріччя 2026 року, за інформацією Національної соціальної сервісної служби України, зафіксовано 35 821 звернення щодо домашнього насильства. Серед них:

27 027 – від жінок;

6 957 – від чоловіків;

2 608 – від дітей;

198 – від осіб з інвалідністю.

Та це лише офіційна статистика. Скільки ще людських історій залишається за її межами? Домашнє насильство часто приховується роками, бо чимало постраждалих продовжують мовчати. Причина – страх реакції кривдника або осуду оточення. Тому так важливо не залишати без уваги жодне звернення і не залишати людину сам на сам із насильством.

Уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України протягом І півріччя 2026 року винесено 23 096 термінових заборонних приписів стосовно кривдників.

Дмитро Лубінець підкреслив, що лише реагувати на вже вчинені випадки насильства теж недостатньо. Не менш важливо посилювати просвітницьку роботу, щоб люди знали, як розпізнати різні прояви домашнього насильства, не боялися звертатися по допомогу та розуміли: мовчання не зупиняє злочин, а лише створює для кривдника відчуття безкарності.

Саме тому Офіс Омбудсмана розробив посібник «Насильство ховається в тиші» (https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/posibnikzzapobigannyataprotidiidomashnomunasilstvu.pdf), який допоможе тим, хто зіткнувся з домашнім насильством, зрозуміти свої права, дізнатися, де шукати допомогу та як притягнути кривдника до відповідальності. Для багатьох цей посібник може стати першим кроком до усвідомлення того, що те, з чим вони живуть щодня, – це не «норма» і не «сімейна справа», а домашнє насильство, яке не можна терпіти ***(Департамент соціального захисту населення Житомирської обласної державної адміністрації (https://szndep.gov.ua/news/1790753821/). – 2026. – 30.09).***

ЗАКОНОДАВСТВО

У Раді пропонують посилити інформування постраждалих від домашнього насильства

У Верховній Раді зареєстрували законопроєкт, яким пропонують удосконалити порядок інформування осіб, постраждалих від домашнього насильства. Зокрема, місцеву владу хочуть зобов'язати повідомляти постраждалим про їхні права, доступні заходи та соціальні послуги.

Відповідний законопроєкт №15554 про внесення зміни до статті 8 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» подали до Верховної Ради.

Документом пропонується віднести до повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування інформування постраждалих осіб про права, заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.

Також місцеві органи влади хочуть зобов'язати розміщувати на офіційних вебсайтах контактну інформацію спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб. Йдеться про служби, які працюють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Наразі до повноважень окремих суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, вже належить інформування постраждалих осіб про їхні права, доступні заходи та соціальні послуги.

Водночас, як зазначають автори законопроєкту, для окремих місцевих органів влади такого повноваження не передбачено. Це вони вважають суттєвою прогалиною у сфері інформування постраждалих.

У пояснювальній записці вказано, що конкретизація таких повноважень має покращити якість і доступність інформації для людей, які постраждали від домашнього насильства. Очікується, що запропоновані зміни сприятимуть удосконаленню порядку інформування постраждалих осіб про їхні права, доступні заходи та соціальні послуги ***(Юридична газета (https://yur-gazeta.com/golovna/u-radi-proponuyut-posiliti-informuvannya-postrazhdalih-vid-domashnogo-nasilstva.html). – 2026. – 25.08). https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70583***

***

Офіс Генерального прокурора затвердив Стандарти здійснення прокурором повноважень у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством

9 жовтня Офіс Генерального прокурора затвердив Стандарти здійснення прокурором повноважень у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством.

Ці Стандарти розроблені з метою дотримання прокурорами/ками потерпілоорієнтованих підходів під час кримінального провадження та забезпечення єдності правозастосовної практики. Вони відповідають нормам міжнародних документів, зокрема Стамбульської конвенції, у якій прямо наголошено, що досудове розслідування має здійснюватися з урахуванням прав потерпілої

особи. Стандарти встановлюють мінімальні правила здійснення прокурором повноважень у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов’язаних із домашнім насильством.

Важливо, що ці Стандарти написано на основі Рекомендацій щодо здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов’язаних із домашнім насильством, які експертки “ЮрФем” спільно з експертками Офісу Генерального прокурора презентували в грудні 2025 року.

Цей документ містить рекомендації щодо того, яким чином потерпілоорієнтовані підходи варто імплементувати в практичну діяльність правоохоронних органів під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов’язаних із домашнім насильством, що є важливим аспектом гарантування доступу кожної особи до правосуддя.

Важливо, що положення, які увійшли до Стандартів, обговорювалися ще на конференціях “Правосуддя, орієнтоване на постраждалих від гендерно зумовленого насильства”, які Асоціація жінок-юристок України “ЮрФем” організовувала у партнерстві з Офісом Генерального прокурора, Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією України.

На конференції збиралися представники/ці правоохоронних органів, соціальних служб, юристок/ів, адвокаток/ів, судмедекспертів/ок, міжнародних експертів/ок та інших фахівців/инь з різних регіонів. Таке широке обговорення дало можливість коментарів від представників/ць врахувати виклики імплементації цього документу, які могли б виникнути через практику, що склалася, і брак розуміння принципів потерпілоорієнтованих підходів в цілому .

Затверджені Стандарти розроблені для застосування у справах, пов’язаних із домашнім насильством. Водночас їхні підходи можна й потрібно застосовувати також у справах, що стосуються сексуального та гендерно зумовленого насильства. Документ визначає ключові принципи потерпілоорієнтованого підходу та допомагає зрозуміти, як забезпечити належну підтримку потерпілих, враховувати їхні потреби й досвід, а отже, уникати дій, які можуть призвести до повторної травматизації ***(ЮрФем (https://jurfem.com.ua/zatverdzhennia-standartiv/). – 2026. – 14.10).***

***

Правоохоронці розслідуватимуть сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, за спеціальними правилами

Офіс Генерального прокурора, Міністерство внутрішніх справ та Служба безпеки України затвердили Інструкцію щодо організації досудового розслідування злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством під час збройного конфлікту. Документ затверджено спільним наказом від 19 жовтня 2026 року № 270/983/372.

Інструкція визначає порядок взаємодії Національної поліції, СБУ та органів прокуратури під час розслідування таких злочинів. До роботи мають залучатися слідчі та прокурори, які пройшли спеціальну підготовку, а також Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків.

Окремо документ урегульовує питання інформованої згоди постраждалої особи. Згода на участь у кримінальному провадженні не означає автоматичної згоди на окремі слідчі дії: допит, освідування чи судово-медичну експертизу. На кожну з них потрібна окрема згода. Водночас якщо особа відкликає згоду, розслідування не припиняється.

Інструкція також передбачає оцінювання ризиків для постраждалих, захист їхніх персональних даних, складання плану розслідування, який слід оновлювати щонайменше раз на квартал, і використання доказів з інших джерел. Мета документа – поєднати ефективне розслідування із захистом гідності, приватності та прав потерпілих ***(ЛІГА:ЗАКОН (https://jurliga.ligazakon.net/news/246931_pravookhoronts-zastosovuvatimut-spetsaln-pravila-rozslduvannya-seksualnogo-nasilstva-povyazanogo-z-konflktom). – 2026. – 28.10).***

СУДОВА ПРАКТИКА

ЄСПЛ присудив 4 500 євро жінці, чию справу про домашнє насильство розслідували понад 10 років

В Україні за вчинення домашнього насильства передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність – залежно від тяжкості діяння та наслідків.

Відповідно до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, за вчинення домашнього насильства передбачено адміністративну відповідальність, яка тягне за собою накладення штрафу, громадські роботи або адміністративний арешт. У разі систематичного вчинення домашнього насильства або настання тяжких наслідків передбачена кримінальна відповідальність за статтею 126-1 Кримінального кодексу України. Санкція статті передбачає громадські роботи на строк від 150 до 240 годин, пробаційний нагляд на строк до п'яти років, або обмеження волі на той самий строк, або позбавлення волі на строк до двох років.

Питання ефективності розслідування справ про домашнє насильство стало предметом розгляду в Європейському суді з прав людини.

ЄСПЛ розглянув заяву щодо неефективності розслідування домашнього насильства та встановив порушення статті 3 Європейської конвенції з прав людини у справі BOYCHUK v. UKRAINE. Суд дійшов висновку, що попри медичні докази та показання свідків розслідування численних кримінальних проваджень було неефективним і тривало понад 10 років.

Обставини справи

Заявниця протягом 2013–2015 років неодноразово зверталася до поліції із повідомленнями про випадки побиття з боку свого тодішнього чоловіка, з яким заявниця згодом розлучилася у липні 2014 року. Загалом у матеріалах справи містяться сім епізодів насильства, у кожному з яких вона заявляла про заподіяння їй тілесних ушкоджень різного ступеня.

Після кожного звернення правоохоронні органи відкривали кримінальні провадження, однак згодом вони неодноразово закривалися. Підставами для цього слугували висновки про відсутність достатніх доказів, а також пояснення самого чоловіка, який заперечував факт побиття, та оцінка окремих свідчень як недостатньо переконливих.

Також, у матеріалах справи містилися судово-медичні експертизи, які фіксували наявність тілесних ушкоджень у заявниці та кваліфікували їх як легкі. Також були допитані свідки, зокрема її доросла донька, яка підтверджувала обставини, викладені заявницею. Попри це, слідство неодноразово доходило висновку про відсутність достатніх підстав для продовження розслідування, а постанови про закриття проваджень скасовувалися судами як передчасні з вказівками на необхідність проведення додаткових слідчих дій.

У 2017 році прокуратура навіть визнала розслідування неефективним та змінювала слідчих. У 2021 році провадження поновили, призначили додаткові експертизи, які знову підтвердили обґрунтованість версії заявниці. Водночас встановити місцезнаходження учасників подій не вдалося, після чого у 2023 році справу закрили.

У 2025 році суд знову скасував це рішення, вказавши на неповноту розслідування та поверхневість слідчих дій. Остаточно провадження закрили у жовтні 2025 року через сплив строків та відсутність доказів.

Рішення ЄСПЛ

ЄСПЛ встановив, що у цій справі держава не забезпечила ефективного розслідування скарг заявниці на домашнє насильство, чим порушила процесуальний аспект статті 3 Конвенції.

Суд виходив із того, що заявниця протягом 2013–2015 років неодноразово зверталася до поліції із заявами про сім епізодів побиття з боку свого тодішнього, а згодом колишнього чоловіка. За кожним зверненням було відкрито кримінальні провадження, однак вони системно закривалися

через відсутність доказів або з посиланням на заперечення з боку чоловіка та нібито незначний характер ушкоджень.

Водночас ЄСПЛ звернув увагу, що у матеріалах справи були судово-медичні висновки, які фіксували тілесні ушкодження заявниці, а також показання свідків, зокрема її дорослої доньки, які підтверджували її версію подій. Попри це, слідство не забезпечило належної оцінки цих доказів і не вжило всіх необхідних слідчих дій.

ЄСПЛ ще раз наголосив, що залежно від обставин домашнє насильство може досягати рівня жорстокого поводження і підпадати під статтю 3 Конвенції. Також Суд зазначив, що навіть обґрунтований страх повторного насильства може спричиняти серйозні страждання та тривогу, які прирівнюються до нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження.

Суд також встановив, що національні суди неодноразово скасовували постанови про закриття кримінальних проваджень як передчасні та вказували на необхідність проведення додаткових слідчих дій, однак ці вказівки не були належним чином виконані. Навіть після об'єднання проваджень і зміни слідчих розслідування залишалося фрагментарним та неефективним.

У підсумку Суд зазначив, що кримінальні провадження, відкриті між 2013 і 2015 роками, тривали понад десять років, неодноразово визнавалися неефективними на національному рівні та завершилися без результату, попри наявність медичних доказів і свідчень, які підтверджували скарги заявниці.

ЄСПЛ дійшов висновку, що держава не забезпечила належного, своєчасного та ефективного розслідування фактів домашнього насильства, тому у підсумку було порушено статтю 3 Європейської конвенції з прав людини.

Також, заявниця вимагала 14 000 євро відшкодування моральної шкоди, обґрунтовуючи це як 2 000 євро за кожне з семи кримінальних проваджень, розслідування яких вона вважала неефективним, при цьому компенсації матеріальної шкоди та судових витрат не заявляла. Уряд заперечував проти цієї суми, як необґрунтованої. У підсумку ЄСПЛ присудив заявниці 4 500 євро відшкодування моральної шкоди ***(Судово-юридична газета (https://sud.ua/uk/news/publication/365165-yespl-prisudiv-4-500-yevro-zhintsi-chiyu-spravu-pro-domashnye-nasilstvo-rozsliduvali-ponad-10-rokiv). – 2026. – 4.07).***

***

Суд відмовив синові-кривднику у стягненні аліментів з матері, яка постраждала від домашнього насильства

Коли син Наталії Олексій став повнолітнім, їхні стосунки зовсім зіпсувалися. Він вимагав від матері гроші, однак Наталія, яка живе на мінімальну пенсію та щодня витрачає кошти на лікування, не могла задовольнити його вимоги.

Через це конфлікти загострювалися, а згодом переросли в домашнє насильство. Олексій тероризував матір, через що на нього склали адміністративний протокол, а Наталію визнали потерпілою від домашнього насильства.

Попри це, згодом Олексій звернувся до суду з вимогою стягнути з матері аліменти на період до закінчення навчання. Для Наталії, яка й без того змушена обирати між придбанням ліків та оплатою комунальних послуг, така вимога стала ще одним випробуванням.

По допомогу жінка звернулася до Вараського бюро правничої допомоги, що на Рівненщині. Наталія постраждала від домашнього насильства, тож має право на безоплатну вторинну правничу допомогу для звернення до суду. Представляти її інтереси уповноважили начальницю бюро Катерину Сороку.

Юристка ознайомилася з матеріалами справи та підготувала відзив на позов.

У ньому Катерина наголосила: обов'язок батьків утримувати повнолітнього сина, який продовжує навчання, виникає лише за наявності сукупності юридичних фактів, а саме:

▪ вік перевищує 18, але є меншим 23 років
▪ продовження навчання
▪ наявність реальної потреби в матеріальній допомозі
▪ можливість батьків таку допомогу надавати.

«У цій справі відсутні 2 з 4 обов'язкових умов: Наталія не має реальної фінансової можливості надавати матеріальну допомогу, а Олексій не довів існування реальної потреби в такій підтримці. Більше того, вимога про стягнення аліментів на користь повнолітнього сина, визнаного кривдником, є морально неприйнятною та суперечить принципам справедливості й верховенства права», – зауважує Катерина Сорока.

Суд першої інстанції частково задовольнив позов та постановив стягувати з матері аліменти в розмірі 1/6 частки доходу щомісячно на період навчання сина. Наталія не погодилася з таким рішенням і вирішила боротися далі.

Юристка подала апеляційну скаргу, зазначивши, що суд першої інстанції не врахував усі важливі обставини справи, неправильно оцінив їх та допустив порушення норм матеріального і процесуального права.

Апеляційний суд врахував її аргументи, зокрема фінансове становище Наталії, відсутність доказів того, що Олексій потребує матеріальної допомоги, та факт домашнього насильства.

У результаті суд скасував попереднє рішення, ухвалив нове та повністю відмовив у позові.

Олексій подав касаційну скаргу, однак суд відмовив у відкритті касаційного провадження, оскільки це рішення не підлягає касаційному оскарженню.

Номер справи в Єдиному державному реєстрі судових рішень – 565/645/25 ***(Безоплатна правнича допомога (https://www.facebook.com/Ukraine.Legal.Aid/posts/1594066099423239). – 2026. – 13.10).***

ПУБЛІЧНА ДИСКУСІЯ

Український фемінізм під час війни: рефлексія 2026 року

Галина Котлюк, літературознавиця, культурологиня, перекладачка, координаторка програми «Гендерна демократія» Фонду ім. Гайнріха Бьолля, бюро Київ – Україна
Тамара Марценюк, соціологиня, кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології Національного університету «Києво-Могилянська академія», авторка книжок «Чому не варто боятися фемінізму?» та «Гендер для всіх. Виклик стереотипам»

Есей написаний за підсумками розмов із українськими феміністками, експертками та активістками, що відбулися під час зустрічі в Кам'янці-Подільському, організованої експертним ресурсом «Гендер в деталях» у серпні 2026 року за підтримки «Flax Foundation».

У центрі цих розмов – те, як повномасштабна війна росії проти України змінює український феміністичний рух, його порядок денний, способи осмислення безпеки, гендерної рівности, доглядової праці та жіночої участи в спротиві. Це спроба зібрати й підсилити різні голоси та досвіди, поговорити про виклики, здобутки і подальші напрямки розвитку українського феміністичного руху в умовах війни. Авторки не претендують на репрезентативне представлення позиції українського феміністичного руху. Цей текст представляє наші особисті спостереження і роздуми, а також рефлексію дискусій з колегами протягом п'ятиденного заходу.

Антиколоніалізм українського фемінізму

Українське суспільство вже більш ніж дванадцять років живе в режимі війни. Останні чотири з них – війни повномасштабної.

Досвід проживання та спротиву цій брутальній неспровокованій агресії змінив спосіб, у який український фемінізм говорить про державу, націю, безпеку та солідарність. Повномасштабне вторгнення змусило переглянути не лише порядок денний, а й саму мову дискурсу: як залишатися вірними власним цінностям, не втрачаючи зв'язку з реальністю, і як розмовляти із західними партнерами, не перетворюючись при цьому на об'єкт чужих досліджень та нових академічних здобутків.

Запит на антиколоніальне переосмислення фемінізму виникає не як абстрактна академічна вправа, а як практична потреба, яка з'являється щоразу, коли громадська організація пояснює донору специфіку своєї роботи. Дослідниця бачить, що західну теорію неможливо натягнути на українську реальність, або ж активістка на міжнародній конференції відчуває, що її досвід став ілюстрацією чужих концепцій. Наша головна думка дуже проста: якщо антиколоніальний фемінізм важливий, він має рости з уважного прочитання досвіду, як власного, так і чужого, а не із сліпого переказу зарубіжних текстів чи розглядання унікального контексту через призму канонічних для західної академії праць.

[…]

Деколоніальна суб'єктність: від критики до дії

[…]

Українські жінки беруть активну участь у спротиві російській воєнній агресії, зокрема й у лавах Збройних Сил України. На конференції The War in Ukraine from a Gender Perspective (Лісабон, 2023) прозвучала теза: залучення жінок до війська і оборони країни посилює її обороноздатність. Звідси й переосмислення безпеки через концепцію layered resilience (багаторівневої стійкости), що лежить в основі всеохопної оборони, яка враховує цивільний захист і соціальну стійкість населення. В цьому контексті стає зрозуміло, чому суто пацифістські наративи можуть бути небезпечними для самої Європи: невизнання загрози військової, зокрема гібридної, агресії росії не робить її менш реальною, і суспільства мають бути готові на неї відповісти задля збереження своїх демократичних цінностей, серед яких права жінок, ЛГБТ+ людей і гендерна рівність.

Українська феміністична деколоніальна думка не заперечує західну традицію, а потребує її критичного контекстуалізованого застосування. Україна перебуває в подвійній позиції – об'єкта російської імперської агресії і водночас суб'єкта, залежного від міжнародної підтримки для виживання. Це напруження не усунути одним теоретичним рішенням, але його можна свідомо аналізувати і трансформувати.

Звідси кілька напрямків роботи:

– розвивати діалог усередині руху та будувати нову феміністичну історію і теорію, що спираються на власний досвід, а не ілюструють чужі концепції;

– свідомо будувати солідарність з іншими постраждалими від російського колоніалізму спільнотами, запрошуючи до діалогу жінок з корінних народів, які історично проживають на територіях, окупованих росією, – лише спільними зусиллями зможемо знищити імперію;

– забезпечити тісну колаборацію академії та громадського сектору, де теорія перевіряється практикою, а практика отримує теоретичне обґрунтування;

– активніше писати і публікуватися, формуючи власний корпус текстів, доступний міжнародній спільноті;

– реформувати відносини з міжнародними донорськими організаціями через публічність вимог, взаємну відповідальність і перехід від гуманітарної логіки до інституційної підтримки.

Зрештою, мовиться про відмову бути об'єктом – чужої агресії, донорської опіки, академічного теоретизування або чужих уявлень про те, ким ми маємо бути. Ми маємо самі називати свою реальність, творити власне знання, визначати власні політичні цілі та встановлювати умови партнерства. Це рух від колонізованої залежности до суб'єктности

– політичної, інтелектуальної та національної, від права бути почутими до права самим визначати порядок денний.

[…] ***(Гендер в деталях (https://genderindetail.org.ua/post/ukrainskyi-feminizm-pid-chas-viiny-2026/). – 2026. – 14.10).***

***

Не всі чоловіки – захисники, не всі захисники – чоловіки. Як комунікувати 1 жовтня?

Галина Репецька, гендерна експертка,
проєктна менеджерка експертного ресурсу «Гендер в деталях»

Я ще добре пам'ятаю шкільні привітання хлопців із 23 лютого. У молодших класах я припускала, що це щось на кшталт "дня чоловіків": спочатку дівчата вітають хлопців, а за два тижні хлопці вітають дівчат із 8 березня. Нікого особливо не бентежило, яке відношення восьмирічний хлопчик має до радянської армії.

Так само мало хто пояснював нам, що 8 березня – це не просто "день жінок та дівчат, мам, квітів і краси". В цій нехитрій шкільній традиції все було зрозуміло: хлопчики – майбутні захисники, дівчатка – майбутні жінки, яких треба привітати з їхнім "жіночим днем".

Сьогодні привітати всіх чоловіків із Днем захисників і захисниць України просто тому, що вони чоловіки, виглядало б щонайменше дивно. Так можна їх наперед привітати і з Днем металурга. Якщо школяр – автоматично захисник, то чому б йому заодно не бути майбутнім металургом?

Хоча від цієї традиції ми, здається, ще не зовсім відмовилися. Днями я натрапила у Threads на допис мами, яка обурювалася пропозицією вчительки взяти гроші із загальної класної каси, щоб дівчатка привітали хлопчиків. У коментарях інші батьки почали ділитися схожими історіями зі своїх шкіл. Тобто хлопчику подекуди досі достатньо просто бути хлопчиком, щоб отримати привітання як майбутній "захисник".

То як тоді вітати 1 жовтня?

Я ввела в Google запит "як вітати з Днем захисників і захисниць України" і першою серед результатів отримала коротку відповідь від штучного інтелекту. І відповідь, треба сказати, цілком притомну:

"Звертайтесь до обох статей: пам'ятайте, що свято стосується як чоловіків, так і жінок – наших захисниць".

Далі Google радить дякувати за безпеку, не робити акцент на гендері чи військовому обов'язку, бажати витримки та повернення додому живими й неушкодженими.

Я перечитала і подумала: ну от. Навіть Google розібрався.

Та й ми, якщо порівнювати з моїм шкільним 23 лютого, багато в чому розібралися. Понад десять років війни навчили нас розрізняти чоловіка і військового. Водночас війна значно змінила й відповідь на питання, кого ми уявляємо, коли говоримо "військовий".

Українське військо залишається переважно чоловічим. Величезна кількість чоловіків сьогодні служить, воює, отримує поранення і гине, захищаючи Україну. Цього внеску не потрібно применшувати, щоб говорити про жінок у війську.

Присутність жінок у ЗСУ помітно зростала від початку російської агресії у 2014 році. Жінки йшли служити й виконували бойові завдання, хоча частина бойових посад для них залишалася закритою. Військовослужбовиці, ветеранки й активістки роками домагалися скасування цих обмежень – зокрема, важливу роль у цьому відіграла адвокація "Невидимого батальйону". Тож доступ жінок до більшої кількості військових спеціальностей не просто "розширили" – його довелося відстоювати.

Повномасштабне вторгнення зробило цей процес ще помітнішим. Станом на 2026 рік у ЗСУ служать понад 75 тисяч жінок, 20 тисяч із них – на бойових посадах, понад 5 тисяч – безпосередньо на передовій.

Образ захисника як чоловіка має зрозуміле історичне й статистичне підґрунтя, але він вже давно не описує всю реальність українського війська.

У 2021 році це відобразилося і в офіційній назві свята: День захисника України став Днем захисників і захисниць України.

"Захисницю" додали до назви, а чи вдалося додати її до нашої картини світу?!

Кого ми бачимо, коли говоримо про захист?

У межах навчально-дослідницького проєкту "Гендерний підхід в контексті всеохопної оборони" було підготовлено окреме дослідження "Гендерна чутливість державних комунікацій у сфері оборони". Його авторки проаналізували, як протягом останнього десятиріччя змінювалася державна комунікація про оборону, зокрема офіційні привітання до Дня захисників і захисниць України.

Зміни є, і вони помітні: фемінітивів стало більше, і вони все рідше сприймаються як щось "диковинне", жінки стали видимішими, у державних комунікаціях з'являються реальні історії військовослужбовиць. Сама зміна назви дати теж має значення: держава на рівні мови визнала, що захист України є й жіночою справою.

Попри це, інклюзивна мова цілком може співіснувати поруч зі старими уявленнями про гендерні ролі. Можна написати "захисники і захисниці", поставити поруч чоловіка і жінку у формі – і все одно залишити чоловіка головним суб'єктом оборони, а жінку – його символічним доповненням.

У проаналізованих комунікаціях поруч із сучасними образами військовослужбовиць дослідниці знаходили знайомі образи "берегині" та жертовної жінки. Навіть коли жінка вже не лише чекає вдома, її присутність у війську часом описують через порівняння з чоловіком: вона "не поступається", "нарівні", "так само здатна", "мужня". Чоловік у таких формулюваннях досі залишається мірилом, відносно якого оцінюють жінку.

Є й інша звичка – настільки наголошувати на самій присутності жінки у війську, що її стать затьмарює все інше. Умовне "Ого, жінка-командирка!" начебто робить жінку видимою, але нічого не говорить про неї як про військову.

Значно доречніше сказати: це командирка такого-то підрозділу, вона відповідає за це, має такий досвід і робить ось це.

Після дванадцяти років війни сам факт присутності жінки у війську вже не мав би бути сенсацією. Видимість потрібна не для того, щоб щоразу дивуватися, що жінки тут є, а для того, щоб говорити про те, що саме вони тут роблять. Про їхню роботу, професійність, досвід, рішення й досягнення.

А що ми говоримо чоловікам?

Гендерні стереотипи працюють не лише тоді, коли військовослужбовицю називають "тендітною захисницею" й "прекрасною воїтелькою". У привітаннях до чоловіків теж роками повторюється доволі вузький набір чеснот: мужність, сила, незламність, витривалість. Вони описують реальні якості багатьох військових, але водночас збираються в дуже вузький образ чоловіка у формі.

Військовий обов'язок чоловіків визначає закон, але вимога бути безстрашним, не показувати слабкості й постійно відповідати образу "справжнього чоловіка" вже про наші уявлення про чоловічість, які, направду, можуть нашкодити реальним людям.

У такому образі мало місця для страху, виснаження, сумнівів чи потреби в допомозі. Хоча все це не робить людину менш професійним військовим і ніяк не применшує того, що він робить.

Як наслідок, від жінки у війську досі нерідко чекають доказів, що вона тут не випадково, а від чоловіка – відповідності образу сильного й незламного захисника. І те, й інше залишає за

кадром конкретну людину, яка може бути професійною, відповідальною і відважною – і водночас втомлюватися, боятися чи потребувати підтримки.

Можливо, нам взагалі потрібно менше вітати?

У країні, яка живе у війні, 1 жовтня взагалі складно називати святом у звичному сенсі цього слова. Для когось це звичайний день посеред служби, яка триває роками. Хтось зустріне його після поранення або вже як ветеран чи ветеранка. Хтось чекає близьку людину з фронту чи полону, хтось давно не має від неї звістки, а хтось цього дня піде на кладовище.

Тому й питання "як правильно привітати?" здається трохи не тим, із якого варто починати. Можливо, 1 жовтня нам справді потрібно менше вітати і більше дякувати.

У попередній колонці для "УП.Життя" я вже писала про універсальне правило для таких дат: не кожну з них варто святкувати, деякі краще відзначати. А компаніям і державним установам узагалі доречніше не вітати, а звітувати: що саме ви зробили для людей, до яких сьогодні звертаєтеся.

Люди повертаються і повертатимуться з війська до своїх міст і сіл, родин, професій і робочих місць. Хтось після кількох років служби захоче повернутися до попередньої роботи, а хтось починатиме все спочатку. Комусь після поранення потрібні інші умови праці, комусь – перенавчання. Військовим уже доводиться пояснювати на співбесідах, що роки у війську – не прогалина в резюме, а дуже конкретна робота, відповідальність і досвід.

Можна зробити хороший допис до 1 жовтня і водночас не бути готовими до того, що мобілізований працівник чи працівниця одного дня повернеться. Чи буде для цієї людини робота? Чи зможе вона працювати так само, як до служби, а якщо ні – чи готовий роботодавець щось змінити? Можна дякувати пораненим військовим – і при цьому мати офіс, у який частина з них фізично не зможе потрапити.

Звісно, роботодавці не можуть вирішити все самі. Український бізнес теж працює у війні й часто ледь зводить кінці з кінцями. Повернення ветеранів і ветеранок до роботи не може бути завданням лише окремих компаній. Тут багато залежить і від держави: чи є зрозумілі можливості для перенавчання і працевлаштування, чи знає людина, на що може розраховувати після служби, чи знає роботодавець, куди звернутися і що може отримати від держави.

Водночас не хочеться втрачати дуже простий зв'язок. Ми відкриваємо магазини й кав'ярні, запускаємо нові проєкти, проводимо зустрічі, відкладаємо гроші на відпустку, будуємо плани на наступний рік. Частина людей, які могли б зараз робити все це разом із нами, натомість служать у війську.

Тому 1 жовтня державі й бізнесам є про що говорити, крім самого привітання. Що змінилося від минулого року? Що вже вдалося зробити для людей, які служать або повернулися? Що досі не вдалося? Не обов'язково звітувати лише про успіхи. Чесно сказати про проблему, над якою ще працюєте, набагато змістовніше, ніж вкотре побажати "мужності, сили й незламності".

І компанії, і державні установи, і громади все одно опублікують 1 жовтня свої дописи. Тому, можна спробувати зробити так, щоб ці тексти принаймні говорили про реальних людей.

Що тоді говорити 1 жовтня?

Почати я б радила з пам'яті й поваги. Для багатьох людей це не святковий день, тому урочисте "зі святом!" – не найдоречніший початок.

А далі – кілька простих речей.

1. Вітайте тих, хто справді захищає.

Не всіх чоловіків, не всіх хлопчиків у школі й не кожного, кого ви могли автоматично записати до "майбутніх захисників" лише через стать. День захисників і захисниць – про людей, які захищають Україну.

І не забувайте про захисниць. Формулювання на кшталт "наші хлопці на фронті" чи "сини України" досі залишають за кадром військовослужбовиць. Краще говорити про військових,

захисників і захисниць, а коли це можливо – називати конкретних людей і їхні ролі. Саме це рекомендуємо й у посібнику: замість абстрактних "синів і доньок" – конкретні ролі.

2. Не зводьте все до "мужності, сили й незламності".

Відвага важлива, і про неї варто говорити. Але коли ми постійно називаємо військових мужніми, сильними й незламними, то самі створюємо очікування, що іншими вони бути не можуть. Багато хто за роки служби просто втомились бути "незламним". Людина може боятися, виснажуватися, плакати чи просити про допомогу – і це не робить її менш відважною. Варто залишати для цього місце і в наших словах.

3. Якщо ви компанія чи державна установа – розкажіть, що ви зробили.

Як підтримуєте людей, які служать? Можливо, це ваші працівники чи працівниці? Чи готові до їхнього повернення? Що змінилося від минулого 1 жовтня? Що вдалося зробити, а що досі ні?

Не обов'язково звітувати лише про успіхи. Чесно сказати про проблему, над якою ще працюєте, набагато змістовніше, ніж написати формальне привітання.

4. Ставте себе на місце тих, до кого звертаєтеся.

Особливо якщо ви самі цивільні. За словами "захисники і захисниці" стоять люди з дуже різним досвідом війни й служби, і те, що нам здається красивим привітанням, для людини на бойових може звучати зовсім інакше. Перш ніж писати "вітаємо зі святом", варто хоча б на мить подумати, як ці слова прочитає той чи та, кому вони адресовані. Іноді просте "дякуємо" буде значно доречнішим.

5. Замість ще одного допису – задонатьте

Збори нікуди не зникли. Військові й далі збирають на дрони, автівки, зв'язок, спорядження, і багато з цих зборів закриваються довго й важко. Тому до слів подяки 1 жовтня цілком можна додати донат – людині, підрозділу, фонду чи організації, яким ви довіряєте.

А ще краще – не прив'язувати цю звичку до календаря. Бо потреби військових 2 жовтня нікуди не зникають ***(Життя. Українська правда (https://life.pravda.com.ua/society/yak-pravilno-vitati-z-dnem-zahisnikiv-i-zahisnic-ukrajini-318014/). – 2026. – 30.09).***

***

Куди зникають жінки з Київради? Активісти зафіксували дивну тенденцію

Лідери політичних сил, які у 2020 році увійшли до Київради, знайшли спосіб обдурити «гендерні» норми виборчого законодавства.

Чергові вибори до Київради мали відбутися ще торік, але через війну столичний парламент у листопаді 2026 року зайде на сьомий рік роботи. За цей час склад ради суттєво змінився: мандати втратили вже 23 політики (при загальній кількості 120 місць). Тим часом громадські аналітики звертають увагу на іншу тенденцію – як саме партії використовують та нівелюють гендерні квоти. Про це йдеться у матеріалі громадської ініціативи «Голка», інформує «Главком».

Квоти на старті та схеми після виборів

Виборчий кодекс зобов'язує партії включати до кожної п'ятірки списку щонайменше двох кандидатів кожної статі. На обговореннях правил повоєнних виборів цю норму досі називають одним із важливих досягнень реформи. У цифрах вона спрацювала: після виборів 2015 року в Київраді було 22 депутатки, а зараз – 34.

Проте квота регулює лише старт кампанії, тоді як подальша доля мандатів жінок демонструє маніпуляції з боку політичних сил («Удар», «Європейська солідарність», «Батьківщина» та «Єдність»). «Голка» виокремила кілька поширених схем:

Відмова на старті. На партійних з'їздах на початку списку висувають маловідомих кандидаток або тих, хто не має токсичної репутації, аби привабити виборців. Щойно вибори завершуються, деякі кандидатки просто відмовляються від мандатів, і замість них зайодять чоловіки. Наприклад,

кандидатка від «ЄС» Ольга Галицька набрала понад 4 тис. голосів на виборах у Солом'янському районі, але відмовилася від мандата на користь Юрія Тихоновича з меншою підтримкою.

Мандат на кілька місяців. «Удар» застосував інший підхід: сурдоперекладач Леся Петрівська з першої десятки зайшла у раду, але невдовзі склала мандат і обійняла нову посаду уповноваженої Київради з прав людей з інвалідністю. Замість неї зайошов чоловік – син колишнього очільника «Київміськбуду» Ілля Кушнір. Таким чином «Удар» завів одразу потрібного їм представника. До речі, Кушнір склав мандат після того, як його батька, який фігурував у розслідуваннях Bihus.Info, звільнили з посади.

У підсумку гендерна квота подекуди перетворюється на політичний баласт, коли жінок використовують для заповнення списків, а після виборів позбуваються їх.

Водночас ті жінки, які самостійно виборювали підтримку на округах і мають власну позицію (як-от депутатка від «Удару» Леся Пинзеник, яка на окрузі в Голосіївському районі зібрала майже 1, 4 тис. голосів), часто стикаються з тим, що партійному керівництву стають «незручними». Експерти зазначають, що замість справжнього представництва інтересів часом створюється система відбору слухняних виконавців.

Що пропонується змінити

Народна депутатка Київради Вікторія Подгорна («Слуга народу») пояснює, як можна змінити законодавство, щоб партії не маніпулювали гендерною квотою: «Чинна система дає забагато прав керівництву партій, де домінують більшою мірою чоловіки. Вони і визначають порядок у списку. А 25% виборчої квоти – робить цей порядок вирішальним для більшості кандидатів. Це призводить до несправедливих результатів, коли кандидати які набрали більше голосів, але не 25% квоти опиняються без мандата, а ті хто має менше підтримки виборців – заходять в ради.

Щоб не допустити ігнорування волі виборців на наступних виборах необхідно, по-перше, скасувати 25% поріг, але не до 5%, бо якщо будуть вирішувати лише виборці то мандати отримають саме чоловіки, у яких більше ресурсів на кампанію, ніж у жінок. Є ще один варіант: застосувати гендерне чергування після підрахунку голосів. Кандидатів ранжують серед чоловіків і потім жінок. І отримують мандат ті хто набрав більше голосів паритетного серед чоловіків і серед жінок. Третій спосіб – встановити мінімальну кількість голосів необхідну для отримання мандата».

Аналітики зазначають, що гендерна квота потрібна, але закон має запобігти маніпуляціям, коли кандидаток використовують для списку, а після виборів позбуваються їх як політичного баласту. […] ***(Главком (https://glavcom.ua/kyiv/news/kudi-znikajut-zhinki-z-kijivradi-aktivisti-zafiksuvali-divnu-tendentsiju-1150563.html). – 2026. – 21.10).***

***

Тобі не треба цього бачити": чому в українських пологових ховають померлих немовлят від власних матерів

Майже 80% українок у лікарнях не отримують допомоги психолога після смерті немовляти чи викидня. Що виявило масштабне опитування.

В Україні понад 65% жінок, які пережили перинатальну втрату, не мали змоги побачити свою дитину та попрощатися з нею, а майже 80% не отримали психологічної підтримки в лікарні. Про це свідчать результати масштабного дослідження ГО "Безпечне народження". В Україні досі відсутній єдиний національний стандарт супроводу родин у разі смерті дитини під час вагітності чи пологів, тому допомога залежить лише від конкретного закладу. Чому виникла ця проблема та що має змінитися в системі охорони здоров'я − у матеріалі "Твого міста".

15 жовтня у світі відзначають День обізнаності про перинатальну втрату (BabyLoss Awareness Day). Загалом жовтень є місяцем, коли суспільство звертає увагу на проблему дитячої смертності

та втрат під час вагітності − від внутрішньоутробної й спонтанних викиднів до неонатальної смерті та синдрому раптової дитячої смерті.

Громадська організація "Безпечне народження" оприлюднила масштабне аналітичне дослідження "Викидні, мертвонародження та смерть новонароджених: досвід сімей у медичних закладах України". Сумна статистика та свідчення батьків показують, що в Україні тема перинатальної втрати досі залишається табуйованою, а допомога родинам критично залежить від конкретного медичного закладу.

Що показало дослідження: ключові цифри та проблеми

У березні–травні 2026 року було проведене змішане дослідження, яке охопило кількісні та якісні методи. До нього увійшли анкети 516 жінок, які пережили перинатальну втрату у 2021–2026 роках, 308 медичних працівників/-ць, а також серія глибинних та експертних інтерв'ю.

Результати виявили глибокі системні прогалини у супроводі таких сімей:

Відсутність контакту та прощання: 65,7% опитаних жінок після втрати не мали контакту зі своєю дитиною. Серед них 36,9% зазначили, що їм узагалі не пропонували такої можливості, а 28,7% − що медики прямо чи опосередковано відмовляли їх. Загалом 71% респонденток не отримали жодних пояснень про можливості побачити дитину, попрощатися з нею чи створити пам'ятні речі.

Брак психологічної допомоги: 78,2% опитаних жінок у медичному закладі після втрати не запропонували консультацію психолога чи психотерапевта, хоча серед них 63,6% відверто потребували такої підтримки.

Соціальна невидимість та знецінення: 57,6% учасниць стикалися з нерозумінням або знеціненням свого способу горювання, 54,5% − з уникненням розмов про померлу дитину, а 46,8% чули від оточення, що мають "швидше забути" пережите.

"Я так сильно просила, щоб мені показали. Все, що я встигла побачити, коли вони забирали, − просто от таку маленьку руку. І я пам'ятаю, там навіть нігті були. І я кажу: "Покажіть, будь ласка, покажіть, просто покажіть". А вони кажуть: "Тобі не треба цього бачити. Для чого воно тобі треба? У тебе вже є дитина, все нормально"", − розповіла одна з учасниць дослідження.

Окремою болючою проблемою залишається відсутність чіткої процедури передачі тіла або останків дитини для поховання у випадках ранніх втрат (до 22 тижнів вагітності), коли жінкам часто відмовляють через формальні критерії ваги.

Що каже офіційна статистика МОЗ за 2025 рік

За офіційними даними Міністерства охорони здоров'я України (на підконтрольних уряду територіях) за 2025 рік:

159 147 дітей народилися живими;

930 дітей народилися мертвими;

353 дитини померли протягом перших 28 діб життя (у неонатальному періоді);

481 дитина померла у віці від 28 діб до одного року (постнеонатальний період);

Зафіксовано 3 208 самовільних переривань вагітності до 22 тижнів.

Готовність медичної спільноти до змін

Важливим висновком дослідження є те, що самі медики усвідомлюють проблему. Зокрема, 76,7% опитаних працівників сфери охорони здоров'я назвали відсутність чітких стандартів однією з ключових перешкод, а 80,6% повністю підтримують запровадження національних стандартів супроводу у переживанні перинатальної втрати. Більшість також вважає корисним практичний чеклист дій для подібних ситуацій.

"Єдиний стандарт означає, що право на гідний супровід не залежатиме від того, у який заклад та до яких лікарів потрапила жінка. Наше дослідження показало, що цього потребують і батьки, і самі медики. Наше завдання − перетворити цей запит на конкретний протокол", − наголошує Вікторія Лучка, голова ГО "Безпечне народження" та співавторка дослідження.

Що має змінитися

Авторки дослідження наголошують на необхідності розробки та впровадження єдиного національного стандарту, який охоплюватиме:

Чутливу комунікацію під час повідомлення трагічних новин.

Забезпечення реалізації права батьків на контакт із померлою дитиною, створення пам'ятних речей та прощання.

Гарантований доступ до професійної психологічної та інформаційної допомоги.

Унормування процедур підтримки лактації, поховання (зокрема для термінів до 22 тижнів) та подальшого супроводу родини після виписки з лікарні ***(Твоє місто (https://tvoemisto.tv/uk/news/12291-tobi-ne-treba-tsoho-bachyty-chomu-v-ukrayinskykh-polohovykh-khovayut-pomerlykh-nemovlyat-vid-vlasnykh-materiv). – 2026. – 15.10).***

ПРОЄКТИ ТА ІНІЦІАТИВИ

Жінки змінюють ринок праці: у Києві відбувся дводенний адвокаційний захід "НЕжіноча справа?"

15-16 жовтня у Києві відбувся дводенний адвокаційний захід «НЕжіноча справа? Жінки змінюють ринок праці: від професійних стереотипів до системних рішень». До розмови долучилися представники і представниці державних органів, бізнесу, освітніх закладів, міжнародних організацій, громадського сектору та медіа, а також жінки, які вже працюють у традиційно «чоловічих» професіях з Київської, Харківської, Дніпропетровської, Чернігівської, Сумської та Миколаївської областей.

Мета заходу − визначити бар'єри, які обмежують професійні можливості жінок, і напрацювати пропозиції для їх усунення. За даними Міжнародної організації праці (МОП), для відновлення та економічного зростання Україні знадобляться додаткові 8,6 мільйона працівників та працівниць. Розширення доступу жінок до різних професій може допомогти подолати кадровий дефіцит і ефективніше використовувати людський потенціал країни.

Захід відбувся в межах програми «Вона демінерка», яку реалізує ООН Жінки в Україні у партнерстві з Асоціацією саперів України, ГО «Дівчата» та BBC Media Action, у співпраці з Міністерством економіки та довкілля України за фінансової підтримки Департаменту закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади і Міністерства закордонних та європейських справ Хорватії.

Від професійних стереотипів до рівних можливостей

Перший день розпочався з вітальних слів Сабін Фрейзер Гюнеш, представниці ООН Жінки в Україні, Юлії Спориш, засновниці та директорки ГО «Дівчата», і Катерини Левченко, урядової уповноваженої з питань гендерної політики, яка долучилася онлайн.

Учасники та учасниці обговорили, як суспільні стереотипи впливають на вибір професії, доступ до освіти та кар'єрне зростання. Під час дискусій за участю представників та представниць державних органів, парламенту й освітнього сектору йшлося про можливості державної політики, професійного навчання та працевлаштування для жінок.

Окрему увагу приділили досвіду жінок, які працюють у протимінній діяльності, енергетиці, транспорті, логістиці, виробництві та технічних професіях. Їхні історії допомогли окреслити бар'єри, з якими жінки стикаються під час професійного становлення, та визначити, яких змін потребує ринок праці.

«Для ГО "Дівчата" ця програма є частиною ширшої місії − допомагати дівчатам і жінкам бути економічно незалежними, мати власну професію та будувати своє життя самостійно. Для

нас особливо цінно, що цей захід об'єднав громадський сектор, державу, бізнес і представників сектору безпеки та оборони. Кожен із цих секторів уже має власний досвід і напрацювання, але саме міжсекторального діалогу часто бракує. Наше завдання − об'єднати ці зусилля, щоб напрацювання одних допомагали іншим досягати спільної мети», − зазначила Юлія Спориш, засновниця та директорка ГО «Дівчата».

Роль бізнесу: від найму до професійного зростання

Під час панельної дискусії представники HR-команд і бізнесу, зокрема ЕПІЦЕНТР К, Kernel, ДТЕК, МХП, Affemity (Quarks) та Fillin, обговорили, як роботодавці можуть залучати жінок до професій, у яких традиційно переважають чоловіки, адаптувати робочі місця, забезпечувати безпечні умови праці та створювати можливості для професійного розвитку.

Досвід бізнесу показує, що розширення участі жінок у таких сферах потребує комплексних змін. Важливо готувати до цього не лише кандидаток, а й самі організації − від процесів найму та адаптації до робочої інфраструктури й корпоративних практик.

На цьому наголосила й Сабін Фрейзер Гюнеш, представниця ООН Жінки в Україні:

«Наш досвід реалізації програм «Вона демінерка» (She Demines) та She Drives показав, що залучення більшої кількості жінок до традиційно «чоловічих» професій потребує значно більшого, ніж навчання та можливості працевлаштування. Жінки й досі стикаються зі стереотипами та тягарем обов'язків із догляду, тоді як роботодавцям потрібно інвестувати у створення робочого середовища, готового приймати й підтримувати жінок. Справжні зміни потребують спільних зусиль усього суспільства − від подолання стереотипів до створення умов праці, які враховують потреби жінок. Ми прагнемо, щоб жінки могли не лише долучатися до цих професій, а й будувати довгострокову кар'єру та обіймати керівні посади».

Від обговорень до конкретних пропозицій

Другий день заходу присвятили напрацюванню Пакета пропозицій щодо розширення участі жінок у професіях і секторах, де традиційно переважають чоловіки.

Учасники та учасниці працювали в трьох групах, зосередившись на рівному доступі до професій і зайнятості, безпечних умовах праці та професійному розвитку, а також державній політиці й інституційних змінах. Вони проаналізували наявні бар'єри, доповнили попередньо підготовлені пропозиції та сформулювали нові.

Напрацювання груп стали основою для обговорення й доопрацювання Пакета пропозицій. Документ охоплює різні етапи професійного шляху жінок − від вибору спеціальності та навчання до працевлаштування, безпечних умов праці й кар'єрного зростання.

Результати заходу можуть бути використані державними інституціями, роботодавцями, освітніми закладами та громадськими організаціями для вдосконалення політик і практик. Наступний крок − донести напрацьовані пропозиції до зацікавлених сторін і сприяти їх практичному втіленню.

Рівний доступ до професій − це водночас питання прав жінок, розвитку людського капіталу та економічної стійкості України. Перехід від окремих успішних історій до системних змін потребує спільної роботи держави, бізнесу, освіти й громадянського суспільства. […] ***(44.ua (https://www.44.ua/amp/news/4168595/zinki-zminuut-rinok-praci-u-kievi-vidbuvsa-dvodennij-advokacijnij-zahid-nezinoca-sprava). – 2026. – 19.10).***

***

Rating Group, UN Women і Voluntas опублікували Оцінку гендерного впливу енергетичної кризи в Україні (зима 2025-2026)

Rating Group, Voluntas та ООН Жінки (UN Women) в Україні оприлюднили Оцінку гендерного впливу енергетичної кризи в Україні напередодні п'ятої зими повномасштабної війни.

Дослідження проводилося Voluntas і Rating Group на замовлення ООН Жінки в межах глобальної ініціативи TransformCare та за фінансової підтримки Програми допомоги з міжнародного розвитку від Уряду Великої Британії (UK International Development).

За даними загальнонаціонального опитування дорослого населення України (1200 респондентів/ок), яке Rating Group провела 25–26 лютого 2026 року методом CATI:

майже три чверті жінок (74%) не мають резервного джерела енергії – серед чоловіків таких трохи більше половини (52%);

про помірні або серйозні фінансові труднощі повідомили 56% жінок і 35% чоловіків;

через відключення менш безпечно почувалися 42% жінок і 24% чоловіків;

основний догляд за дітьми беруть на себе 44% жінок і 26% чоловіків.

На основі результатів ООН Жінки рекомендує Уряду, Гуманітарній команді ООН і донорам визнати осіб, які доглядають за іншими, пріоритетною групою під час підготовки до зими, допомагати домогосподарствам із резервним енергопостачанням, а також зробити пункти незламності безпечними й доступними для жінок.

Як зазначила Представниця ООН Жінки в Україні Сабін Фрейзер Гюнеш:

«Жінки готуються до чергової зимової енергетичної кризи, маючи ще менше доступу до безпеки, засобів до існування, освіти, охорони здоров'я та можливості брати участь у прийнятті рішень. Водночас потреби жінок зростають, а міжнародна гуманітарна допомога та допомога у сфері розвитку, спрямована на подолання гендерної нерівності, скорочується. Рішення щодо інвестицій у підвищення стійкості енергетичної системи та підготовки до зимового періоду ухвалюються вже зараз, і вкрай важливо, щоб вони враховували пріоритети жінок, а жіночі правозахисні організації мали достатньо ресурсів для продовження надання життєво необхідних послуг і цієї зими»

Співзасновник і CEO Rating Group Олексій Антипович наголосив на практичній важливості дослідження для актуальних викликів в Україні:

«Усі ми розуміємо, що попереду чергова непроста зима, і важливо до неї підготуватися наперед. Спільне дослідження з UN Women і Voluntas є дуже своєчасним: на досвіді зими 2025-2026 ми можемо побачити, кому та яка підтримка є найбільш корисною, де потрібно додатково підготуватися до зими. І гендерний вимір тут є дуже важливим: складна зима створює додаткові виклики для жінок, які часто беруть на себе, наприклад, більшу частину догляду за дітьми» ***(Rating Group (https://www.ratinggroup.ua/news/energy-genderdiff-2025-2026-news). – 2026. – 29.09).***

***

Департамент головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України спільно з Асоціацією жінок-юристок України "ЮрФем" провели два дводенні офлайн-тренінги

12–13 та 14–15 жовтня Департамент головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України спільно з Асоціацією жінок-юристок України "ЮрФем" провели два дводенні офлайн-тренінги "Безпечне робоче середовище: протидія гендерній дискримінації та сексуальним домаганням на робочому місці". Відповідальні особи та члени/кині Комісій із питань розгляду звернень щодо випадків дискримінації за ознакою статі, насильства за ознакою статі та сексуальних домагань НПУ підвищували свою професійну компетентність із тем, що стосуються гендерної дискримінації та сексуальних домагань, зокрема на робочому місці, а також щодо небезпеки таких явищ.

До тренінгів також долучилися представники/ці центрального органу управління поліції з теми забезпечення безпечного робочого середовища, протидії дискримінації за ознакою статі та сексуальному домаганню на робочому місці, що утворені в головних управліннях поліції (ГУНП) в областях та м. Києві, Автономній Республіці Крим, а також міжрегіональних територіальних органів, державних установ та закладів НПУ.

“Неупереджений розгляд кожного звернення – важлива складова захисту прав людини. Комісії покликані забезпечувати належне реагування на повідомлення про можливі випадки дискримінації, насильства за ознакою статі та сексуальних домагань. Від професійності й об’єктивності їхньої роботи залежить дотримання прав працівників поліції та формування службового середовища, у якому панують повага до людської гідності, рівність і нульова толерантність до будь-яких проявів домагань”, – йдеться у підсумках тренінгів, опублікованих Департаментом головної інспекції та дотримання прав людини НПУ. ***(ЮрФем (https://jurfem.com.ua/dvodenni-treninhy-pro-bezpechne-roboche-seredovyshche/). – 2026. – 21.10).***

***

Людмила Вигівська, Наталія Радушинська та Валентина Слободянюк долучилися до навчального візиту в Гаазі, який організував проєкт Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (КМСЄ)

З 22 по 24 вересня адвокатки Центру стратегічного судочинства ЮрФем Людмила Вигівська, Наталія Радушинська та Валентина Слободянюк долучилися до навчального візиту в Гаазі, який організував проєкт Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (КМСЄ). Візит включав участь у триденному заході Міжнародного кримінального суду (МКС).

Центр стратегічного судочинства ЮрФем отримав запрошення делегувати своїх експерток, оскільки ми працюємо зі справами, що стосуються сексуального насильства, пов’язаного з конфліктом, представляючи потерпілих від цих злочинів.

У навчанні взяли участь понад 100 адвокатів/ок з різних країн. Навчальна програма поєднувала предметні обговорення питань, що є надзвичайно актуальними для юридичної професії, а також практичне та інтерактивне навчання.

Протягом цих декількох днів учасники/ці мали низку навчальних сесій, присвячених поглибленому розумінню ключових тем в юридичній професії. Зокрема, представництво адвокатами/ками відповідно до статті 55 Римського статуту, а саме представництво будь-якої особи під час розслідування МКС, практичні рекомендації та найкращі практики для адвокатів/ок, які працюють у країнах, що перебувають під слідством, методи головного та перехресного допиту, поведінка та пам’ять свідків, представництво потерпілих, дисциплінарні механізми та провадження, використання інструментів штучного інтелекту, а також інформаційна безпека, захист даних, конфіденційність та кібербезпека.

Учасники/ці також взяли участь в інтерактивних сесіях з перехресного допиту та отримали огляд послуг, доступних адвокатам/кам, зокрема тих, що надаються Відділом підтримки адвокатів Суду, Асоціацією адвокатів МКС, Офісом громадського адвоката захисту та Офісом громадського адвоката потерпілих.

“Я стала адвокаткою за два роки до повномасштабного вторгнення рф. А з 2022 року разом із коліжанками з Асоціації жінок-юристок України “ЮрФем” стала на захист потерпілих від воєнних злочинів, зокрема тих, що містять компонент сексуального насильства, пов’язаного з конфліктом.

Працюючи з такими справами, я системно цікавилася практикою Міжнародного кримінального суду. І, звісно, мріяла колись побачити на власні очі, як працює МКС і як міжнародне кримінальне правосуддя виглядає не на сторінках підручників та рішень, а в реальності. І це стало реальністю”, – ділиться на своїй сторінці у Facebook регіональна координаторка “ЮрФем” в Одеській області, адвокатка Валентина Слободянюк.

Своїми думками також поділилася адвокатка Центру стратегічного судочинства ЮрФем Людмила Вигівська: “Працюючи з початку повномасштабного вторгнення зі справами про воєнні злочини, я системно цікавилася практикою Міжнародного кримінального суду та мріяла побачити на власні очі, як там все влаштовано та працює.

В складі команди українських адвокатів захисту ми з колежанками як представниці "ЮрФем", що надає правничу допомогу потерпілим від СНПК, отримали нагоду більше дізнатися про практику МКС саме щодо потерпілих. Практикуючі адвокати/ки поділилися досвідом щодо представництва в МКС потерпілих у справах про міжнародні злочини та порушення прав людини, включаючи орієнтований на потерпілих та цілісний підхід до сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Час працювати над наступною мрією – приєднанням до адвокатської спільноти МКС".

"Навчальна поїздка була дуже насиченою і корисною. Як адвокатку потерпілих, мене приємно вразило, наскільки ґрунтовно в навчальній програмі було розкрито питання захисту потерпілих від міжнародних злочинів. Особливо цінними стали лекції адвокаток Міжнародного кримінального суду, які поділилися практичним досвідом представництва потерпілих, а також обговорення холістичного підходу до такої роботи. Я переконалася, що ефективне представництво потерпілих потребує не лише високого рівня юридичної компетентності, а й розуміння психологічних наслідків пережитого, поваги до гідності людини та запобігання повторній травматизації. Як адвокатка, яка представляє потерпілих у справах про воєнні злочини в Україні, я вважаю цей досвід надзвичайно важливим і планую використовувати отримані знання у своїй практиці та ділитися ними з колежанками та колегами", – додає регіональна координаторка "ЮрФем" у Житомирській області, адвокатка Наталія Радушинська.

Робота адвокатів/ок із постраждалими від сексуального або гендерно зумовленого насильства, зокрема сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, вимагає високого професіоналізму, а також чіткого розуміння потерпілоорієнтованих підходів і відповідних практик їх застосування. Радіємо, що наші адвокатки мали нагоду пройти навчання, отримати незабутній досвід і нові знайомства. Найголовніше, що експертки поглибили свої знання та посилили професійні компетенції у сфері захисту прав постраждалих.

Дякуємо за можливості та партнерство в межах проєкту Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (КМЄС) "Зміцнення довіри через правосуддя", що фінансується Міністерством закордонних справ Королівства Нідерландів ***(ЮрФем (https://jurfem.com.ua/navchalniy-vizyt-do-haahy/). – 2026. – 13.10).***

МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ

У світі щодня через війни гинуть щонайменше 25 жінок і дівчат – ООН

У 2025 році внаслідок збройних конфліктів у світі загинули понад 37 тисяч цивільних, серед яких кожна четверта – жінка або дівчина. Порівняно з 2021 роком частка жінок і дівчат серед загиблих зросла вдвічі. Водночас ООН зафіксувала майже 10 тисяч випадків сексуального насильства, пов'язаного з війнами, а участь жінок у мирних переговорах скоротилася до 5%.

Про це йдеться в щорічній доповіді генерального секретаря ООН "Жінки, мир і безпека" за 2026 рік, яку представили 26 жовтня.

За підрахунками ООН, у 2025 році щодня в зонах збройних конфліктів гинули щонайменше 25 жінок і дівчат.

Нині приблизно 750 мільйонів жінок і дівчат живуть у межах 50 кілометрів від районів бойових дій. За даними ООН, це на 40 мільйонів більше, ніж 2024 року, і найвищий показник з 1990-х років.

Виконавча директорка структури "ООН-Жінки" Сіма Бахус звернула увагу на те, що дедалі більше жінок і дівчат опиняються в небезпеці через війни. Водночас держави збільшують військові витрати та скорочують фінансування міжнародної допомоги, хоча підтримка жіночих організацій і залучення жінок до миротворчих процесів залишаються вкрай важливими.

Сексуальне насильство, бідність і втрата доступу до медичної допомоги

У доповіді наголошують, що наслідки збройних конфліктів для жінок не обмежуються загрозою загибелі чи поранення.

Упродовж 2025 року ООН підтвердила 9788 випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктами. Це більш ніж удвічі перевищує показник 2024 року та майже вчетверо – 2022-го.

В ООН застерігають, що ці цифри не відображають справжнього масштабу насильства, оскільки багато постраждалих не можуть або бояться повідомляти про пережите.

Особливо різке зростання зафіксували на Гаїті, де кількість зареєстрованих випадків сексуального насильства збільшилася на 163%.

Війни також погіршують доступ жінок до медичної допомоги, зокрема під час вагітності та пологів. За даними ООН, у країнах, охоплених конфліктами, ризик померти від причин, пов'язаних з вагітністю та пологами, уп'ятеро вищий, ніж у державах, де немає бойових дій.

Крім того, російські та інші війни у світі руйнують медичну інфраструктуру, через що жінки втрачають доступ до необхідного лікування та послуг з репродуктивного здоров'я.

Зокрема, у секторі Гази руйнування лікарень і пологових відділень та нестача необхідних товарів супроводжувалися скороченням кількості живонароджень на 41% і зростанням кількості викиднів на 300%.

Ще одна проблема – погіршення матеріального становища жінок. За оцінками ООН, близько 170 мільйонів жінок і дівчат у районах збройних конфліктів живуть у крайній бідності, маючи менш ніж 3 долари на день.

Водночас на жінок лягає дедалі більше неоплачуваної домашньої роботи та догляду за дітьми, літніми й хворими родичами. У країнах, де тривають конфлікти, жінки й дівчата витрачають на таку працю вп'ятеро більше часу, ніж чоловіки та хлопці.

Експерти ООН також звертають увагу на зміну способів ведення війни. Застосування безпілотників і далекобійної зброї в густонаселених районах, зокрема удари по школах, ринках і лікарнях, створюють додаткові загрози для цивільних.

Небезпеку посилює і використання нових військових технологій на основі штучного інтелекту. Особливо вразливими залишаються жінки та дівчата, які вже пережили насильство, втратили домівки або були змушені залишити свої громади.

Жінки становлять лише 5% учасників мирних переговорів

Попри те що жінки активно допомагають постраждалим від війни, підтримують переселенців, працюють над запобіганням насильству та беруть участь у врегулюванні місцевих конфліктів, їх майже не залучають до офіційних мирних переговорів.

За даними ООН, у 2025 році жінки становили в середньому лише 5% перемовників у 57 мирних процесах у світі. Роком раніше їхня частка сягала 7%.

Водночас жінки входили до складу переговорних делегацій лише в 13 з 57 процесів.

Низький рівень участі жінок впливає і на зміст мирних домовленостей. Торік із 53 укладених мирних угод лише 10 містили згадки про жінок, дівчат, гендерні питання або сексуальне насильство.

Водночас жодна з 13 угод про припинення вогню, укладених у 2025 році, прямо не забороняла сексуальне насильство, пов'язане з конфліктами.

В ООН наголошують, що жінки повинні не лише брати участь у громадських ініціативах, а й мати можливість безпосередньо впливати на рішення щодо припинення воєн, захисту цивільних і відновлення постраждалих територій.

Жіночі організації ризикують припинити роботу через нестачу фінансування

Ще однією проблемою автори доповіді називають скорочення міжнародної підтримки організацій, які допомагають жінкам і дівчатам у зонах конфліктів.

За даними ООН, у 2025 році світові військові витрати сягнули рекордних 2,9 трильйона доларів. Водночас фінансування гуманітарних і миротворчих ініціатив скорочується.

Через нестачу коштів 40% жіночих організацій, які працюють у кризових регіонах, очікують, що протягом наступного року їм доведеться тимчасово або остаточно припинити діяльність.

Такі організації допомагають постраждалим від сексуального насильства, підтримують вимушених переселенців, організовують гуманітарну допомогу та беруть участь у врегулюванні конфліктів на рівні громад.

У структурі "ООН-Жінки" наголосили, що міжнародна спільнота має не лише захищати жінок і дівчат під час воєн, а й забезпечувати їхню участь в ухваленні рішень, підтримувати жіночі організації та притягати винних у порушеннях міжнародного права до відповідальності.

Ситуація в Україні

Наслідки збройних конфліктів для жінок і дівчат залишаються особливо актуальними для України через російську агресію.

Моніторингова місія ООН з прав людини задокументувала 1004 випадки сексуального насильства, пов'язаного з повномасштабним російським вторгненням, за період із 24 лютого 2022 року до 31 липня 2026-го.

За даними ООН, 89% перевірених випадків пов'язані з представниками російської влади, зокрема військовослужбовцями, працівниками пенітенціарної системи та спецслужб.

Більшість задокументованих потерпілих становили чоловіки, насамперед серед військовополонених і цивільних бранців. Водночас сексуального насильства зазнавали також жінки та діти, особливо на окупованих територіях України.

Крім того, за даними "ООН-Жінки", у 2025 році в Україні зафіксували 584 атаки на об'єкти та служби охорони здоров'я. Такі удари ускладнюють доступ цивільних до медичної допомоги, зокрема послуг із сексуального та репродуктивного здоров'я.

У жовтні 2025 року Міністерство соціальної політики винесло на громадське обговорення новий Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 "Жінки, мир, безпека" до 2030 року.

Документ передбачає ширшу участь жінок в ухваленні рішень у сферах безпеки, оборони та відновлення країни. Серед його пріоритетів – підтримка постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з війною, та залучення жіночих організацій до відновлення громад.

Резолюція № 1325, яку Рада Безпеки ООН ухвалила 2000 року, визнає важливу роль жінок у запобіганні конфліктам, мирних переговорах і післявоєнному відновленні. Вона також зобов'язує держави приділяти особливу увагу захисту прав жінок і дівчат під час збройних конфліктів ***(ZMINA (https://zmina.info/news/u-sviti-shhodnya-cherez-vijny-gynut-shhonajmenshe-25-zhinok-i-divchat-oon/). – 2026. – 28.10).***

***

Сейм Польщі підтримав пом'якшення законодавства про аборти, але президент може заблокувати зміни

20 жовтня Сейм Польщі підтримав два законопроєкти, які передбачають часткову декриміналізацію абортів та розширення доступу до переривання вагітності в разі тяжких вад розвитку плода. Однак зміни можуть не набути чинності, оскільки президент Кароль Навроцький виступає проти пом'якшення законодавства. Його адміністрація вже дала зрозуміти, що глава держави може ветувати документи.

Про це повідомляють Reuters та польське видання TVP Info.

Перший законопроєкт передбачає часткове скасування кримінальної відповідальності за проведення аборту за згодою жінки та допомогу їй у самостійному перериванні вагітності. За документ проголосували 217 депутатів, проти виступили 213, ще троє утрималися.

Другий законопроєкт має повернути можливість законно переривати вагітність у разі тяжких вад розвитку плода. Таку підставу для аборту в Польщі скасували після рішення Конституційного

трибуналу у 2020 році. Цей документ підтримали 233 депутати, проти проголосували 203, один утримався.

Наразі в Польщі діють одні з найсуворіших обмежень на аборти серед країн Європейського Союзу. Закон дозволяє перервати вагітність лише у випадках, коли вона загрожує життю чи здоров'ю жінки або настала внаслідок злочину, зокрема зґвалтування чи інцесту.

Президент Польщі Кароль Навроцький раніше неодноразово виступав проти розширення доступу до абортів.

Після голосування 20 жовтня керівник канцелярії президента Збігнєв Богуцький нагадав, що під час передвиборчої кампанії Навроцький підтримував захист життя від зачаття до природної смерті.

Водночас Богуцький зазначив, що законодавчий процес ще триває, тому остаточний зміст документів, які можуть надійти на підпис президентові, поки невідомий. Через це він не став прямо відповідати, чи застосує Навроцький право вето.

Керівник президентської канцелярії також звинуватив прем'єр-міністра Дональда Туска у використанні теми абортів для відвернення уваги від економічних проблем країни.

У разі президентського вето Сейм може спробувати його подолати. Однак для цього потрібна підтримка трьох п'ятих депутатів за присутності щонайменше половини складу палати. Наразі урядова коаліція не має досить голосів.

Суперечка навколо абортів може посилити протистояння між президентом, якого підтримувала опозиційна партія "Право і справедливість", та урядом Туска напередодні парламентських виборів 2027 року.

Пом'якшення обмежень на аборти було однією з головних обіцянок проєвропейської коаліції, яка перемогла на виборах у 2023 році. Проте через розбіжності між партнерами влада тривалий час не могла домовитися про зміни, що спричинило невдоволення частини виборців.

Окремий законопроєкт, який передбачає можливість переривати вагітність за бажанням жінки до 12-го тижня, досі розглядають парламентські комітети.

Правозахисники вважають, що навіть ухвалені Сеймом зміни не забезпечать повноцінного доступу до абортів.

Віцепрезидентка європейського напряму Центру репродуктивних прав (Center for Reproductive Rights) Лія Гоктор зазначила, що законопроєкти передбачають лише обмежені зміни й не розв'яжуть проблем більшості жінок, які потребують послуг з переривання вагітності.

Польська організація із захисту репродуктивних прав FEDERA також звернула увагу, що запропоновані зміни усунуть лише частину проблем чинного законодавства.

Правозахисниці наголосили, що продовжують домагатися законного доступу до абортів без необхідності пояснювати причину щонайменше до 12-го тижня вагітності, повної декриміналізації та реальної можливості отримати цю медичну послугу.

Нагадаємо, у жовтні 2020 року Конституційний трибунал Польщі визнав неконституційним переривання вагітності через тяжкі патології розвитку плода. Відповідне рішення набуло чинності в січні 2021 року.

До цього саме такі медичні показання були підставою для приблизно 98% легальних абортів у країні.

Рішення Конституційного трибуналу спричинило масштабні протести по всій Польщі. Тисячі жінок виходили на вулиці з вимогами скасувати обмеження та забезпечити доступ до безпечного переривання вагітності.

У жовтні 2024 року окружний суд Варшави виправдав трьох лідерок руху "Жіночий страйк", яких переслідували через організацію протестів проти заборони абортів. У 2024 році Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW) дійшов висновку, що суворі обмеження на аборти в Польщі порушують права жінок і створюють загрозу для їхнього життя та здоров'я.

За даними експертів ООН, такі обмеження вже призвели до кількох смертей, яких можна було уникнути.

Правозахисники звернули увагу, що через загрозу кримінального переслідування деякі лікарі відмовляються проводити аборти навіть за наявності законних підстав. Унаслідок цього жінки змушені виїжджати за кордон або шукати інші способи перервати вагітність.

Одним з найвідоміших випадків стала смерть 30-річної Ізабели в місті Пщина у вересні 2021 року. Жінка померла від септичного шоку після того, як лікарі не провели вчасно переривання вагітності.

У липні 2025 року польський суд визнав винними трьох медиків у справі про смерть Ізабели. Тоді вирок ще не набув законної сили.

Проблеми з доступом до абортів у Польщі також розглядав Європейський суд з прав людини. У грудні 2023 року ЄСПЛ встановив порушення права на повагу до приватного життя у справі польки, яка через рішення Конституційного трибуналу не змогла зробити запланований аборт після діагностування синдрому Дауна у плода. Жінці довелося виїхати за кордон для переривання вагітності.

У вересні 2024 року уряд Дональда Туска оприлюднив рекомендації, які мали спростити доступ до абортів у межах чинного законодавства. Зокрема, польська влада пояснила, що висновку одного лікаря досить, щоб підтвердити загрозу здоров'ю жінки як законну підставу для переривання вагітності ***(ZMINA (https://zmina.info/news/sejm-polshhi-pidtrymav-pomyakshennya-zakonodavstva-pro-aborty-ale-prezydent-mozhe-zablokuvaty-zminy/). – 2026. – 21.10).***

***

У Бразилії суд підтримав заборону трансгендерним жінкам грати у професійних волейбольних турнірах

Через це 39-річна Тіффані Абреу, яка стала першою трансгендерною волейболісткою бразильської Суперліги, більше не зможе виступати за клуб Osasco.

Раніше спортсменка отримала тимчасовий дозвіл грати й встигла провести перші матчі сезону. Однак суд скасував це рішення.

Адвокати Абреу та правозахисники планують оскаржити заборону, яку вважають дискримінаційною.

Для Тіффані цей сезон мав стати останнім у професійній кар'єрі. ***(Гендер в деталях (https://genderindetail.org.ua/post/new/brazylia-sud-pidtrymav-zaboronu-transzhinkam-u-profesiinomu-voleiboli/). – 2026. – 27.10).***

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті у фахових виданнях

Куліш, І., & Подвірна, Н. (2026). **Оцінювання соціально-економічної ефективності реалізації гендерної політики в Україні.** Фінансовий простір, (2(60)), 7–18. https://doi.org/10.30970/fp.2(60).2026.071718

Анотація: У статті досліджено соціально-економічну ефективність реалізації гендерної політики в Україні в контексті євроінтеграційних процесів та переходу до індикаторного підходу в оцінюванні публічних політик. Актуальність теми зумовлена посиленням ролі гендерної рівності як чинника сталого розвитку, економічної ефективності та належного врядування, а також необхідністю гармонізації національної політики з європейськими стандартами.

Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до вимірювання гендерної нерівності, зокрема через використання глобальних індексів та системи соціально-економічних індикаторів. Особливу увагу приділено багатовимірності гендерної нерівності, що охоплює економічну, політичну, соціальну та демографічну сфери. Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані до 2025 року, що дозволяє оцінити довгострокові тенденції у пенсійному забезпеченні та оплаті праці. Встановлено, що, незважаючи на інституційний прогрес у сфері гендерної політики, в Україні зберігаються стійкі структурні диспропорції, зокрема гендерний розрив у пенсіях та заробітній платі. Виявлено розрив між нормативним закріпленням принципів рівності та їх фактичною реалізацією. Обґрунтовано необхідність посилення інструментів моніторингу, оцінювання та впровадження підходів, що базуються а доказах (evidence-based) у формуванні гендерної політики.

Шопіна І. (2026). **Проблеми визначення гендерного паритету в академічному середовищі України.** Науковий вісник Ужгородського національного університету, (3(93)), 391–397. https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.54

Анотація: Стаття присвячена проблемам формування гендерного паритету в академічному середовищі. Сформульовано поняття академічного середовища як сукупності закладів освіти, наукових установ, наукових самоврядних організацій, їх персоналу, який перебуває у правовому зв'язку з визначеними організаціями (установами) і несе юридичну відповідальність за додержання встановлених для їх посади (виду діяльності) вимог. Проаналізовано можливості застосування індексу гендерного паритету ЮНЕСКО (GPI) для оцінювання гендерних диспропорцій в академічному середовищі. З'ясовано, що поняття гендерного паритету в академічному середовищі можна розуміти у декількох аспектах. У статистично-кількісному аспекті він уявляє собою стан рівноваги між кількістю жінок і чоловіків у закладах освіти та наукових установах, що вимірюється за допомогою індексу гендерного паритету (GPI) як співвідношення осіб жіночої статі до осіб чоловічої статі, де показник 1,0 означає повну рівність. Поняття гендерного паритету у ієрархічно-структурному аспекті можна розуміти як відсутність вертикальної сегрегації та бар'єрів «скляної стелі», що забезпечує пропорційне представництво обох статей на всіх рівнях професійного розвитку: від здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників нижчих ланок до вищих керівних посад закладів вищої освіти та наукових установ і членства у президіях національних академій наук. У правовому аспекті гендерний паритет слід розуміти як наявність правового підґрунтя для формування і підтримання гендерного балансу в академічному середовищі, що передбачає використання диференційованих показників на різних рівнях управління у сфері освіти і науки. До основних проблем, пов'язаних із формуванням гендерного паритету в академічному середовищі, віднесено: недосконаліть існуючого правового та методологічного інструментарію, який не передбачає диференціацію залежно від рівнів академічної ієрархії; наявність тенденцій вертикальної гендерної сегрегації, для отримання валідної та надійної інформації про яку необхідним є охоплення всіх суб'єктів академічного середовища; недостатність відкритої інформації про результати гендерного аналізу суб'єктів академічного середовища, що проводиться під час оцінювання їх діяльності уповноваженими суб'єктами публічної влади.

Поплюйко Я.В, & Логвиненко М.А. (2026). **Статистичний аналіз гендерного розриву в оплаті праці та його детермінант.** Грааль науки,(69):631-639. https://doi.org/10.36074/grail-of-science.29.05.2026.062

Анотація: У статті досліджено сучасні тенденції гендерного розриву в оплаті праці в Україні та країнах Європейського Союзу в умовах трансформації ринку праці. Обґрунтовано актуальність проблеми як важливого соціально-економічного виклику, що впливає на ефективність

використання людського капіталу та макроекономічну стійкість держави. Проведено аналіз динаміки гендерного розриву в оплаті праці в Україні за 2015–2023 рр., визначено особливості диференціації заробітної плати за професійними групами та рівнем освіти. Здійснено кореляційний аналіз взаємозв'язку між гендерним розривом в оплаті праці, рівнем економічного розвитку, участю населення у робочій силі та індексом гендерного паритету у вищій освіті. Встановлено, що гендерна нерівність у сфері оплати праці формується під впливом комплексу економічних, соціальних та інституційних факторів і має негативний вплив на економічний розвиток країни.

Ведерніков, М. Д., Волянська-Савчук, Л. В., Чернушкіна, О. О., & Недоборська, К. Л. (2026). **Реалізація гендерного підходу в системі управління персоналом державної служби.** European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation, 4(22), 71–94. https://doi.org/10.32750/2026-0406

Анотація: У статті досліджено теоретико-правові та організаційно-управлінські засади реалізації гендерного підходу в системі управління персоналом державної служби України. Обґрунтовано необхідність інтеграції принципів гендерної рівності не лише у державну політику, а й у кадрові процеси органів державної влади, зокрема добір і просування персоналу, професійний розвиток, оцінювання результативності, формування організаційної культури та прийняття управлінських рішень. Узагальнено підходи до трактування понять «гендерна рівність», «гендерний підхід», «гендерний мейнстримінг» та «гендерний аналіз». Розглянуто нормативно-правове забезпечення гендерної рівності в Україні та міжнародні стандарти у цій сфері. Проаналізовано міжнародний досвід упровадження гендерного підходу в державному управлінні та кадровій політиці, зокрема практики Швеції, Норвегії, Фінляндії, Данії, Канади, Австралії та США. Визначено основні проблеми реалізації гендерного підходу в системі державної служби України, серед яких гендерна нерівність у доступі до керівних посад, професійні та організаційні бар'єри, стійкі гендерні стереотипи, недостатній рівень гендерної компетентності державних службовців та фрагментарність застосування гендерного аналізу. Обґрунтовано доцільність використання методу «3 Р» як інструменту оцінювання представництва, ресурсів і реальної участі жінок і чоловіків в управлінських процесах. Запропоновано практичні напрями формування гендерно чутливої організаційної культури в органах державної служби, що передбачають інституційну інтеграцію гендерного підходу, розвиток гендерної компетентності персоналу, удосконалення кадрових процедур, проведення гендерних аудитів, застосування гендерно дезагрегованих даних, підтримку професійного та кар'єрного розвитку, а також запровадження системного моніторингу результативності відповідних заходів. Доведено, що послідовна інтеграція гендерного підходу в систему управління персоналом є важливою передумовою підвищення інституційної спроможності, прозорості, інклюзивності та результативності державної служби України.

Марченко , О. Ю., Ростов, О. І., & Бричук , М. С. (2026). **Гендерна ідентичність учнів старшого шкільного віку як чинник упровадження гендерного підходу у фізичному вихованні.** Спортивний вісник Придніпров'я, (1), 59–70. https://doi.org/10.15802/2071-1476-2026-1-06

Анотація: Вступ. Упровадження гендерного підходу у фізичному вихованні учнів старшого шкільного віку потребує врахування їх індивідуальних особливостей, зокрема типу гендерної ідентичності, який зумовлює специфіку мотивації до рухової активності та потребу у фізичному самовдосконаленні. Старший шкільний вік є сенситивним періодом становлення особистості, формування ціннісних орієнтацій і поведінкових стратегій, що актуалізує необхідність науково обґрунтованого гендерно чутливого підходу до організації фізичного виховання. Мета. Визначити типи гендерної ідентичності учнів старшого шкільного віку як чинник упровадження гендерного підходу у фізичному вихованні. Методи. У дослідженні застосовано теоретичні методи (аналіз науково-методичної літератури), психодіагностичні методи (тест-опитувальник Сандри Бем

«Маскулінність–фемінність» – Bem Sex Role Inventory), а також методи математичної статистики (дисперсійний аналіз, апостеріорні порівняння) і кластерний аналіз для виокремлення типів гендерної ідентичності та формування їх психологічних профілів. Статистичну обробку даних здійснювали з використанням про-грам MS Excel та Statistica 10.0 (StatSoft, USA). Результати. За результатами дослідження учнів старшого шкільного віку виокремлено чотири типи гендерної ідентичності: фемінний, маскулінний, андрогінний і недиференційований. Встановлено статистично нерівномірний розподіл учнів за типами з переважанням недиференційованого типу. Ідентифіковано 12 стабільних особистісних рис-дискримінаторів (7 інструментальних і 5 експресивних), за якими типи гендерної ідентичності статистично значуще відрізняються між собою, та сформовано психологічні профілі кожного типу. Висновки. Типи гендерної ідентичності учнів старшого шкільного віку характеризуються різними поєднаннями інструментальних і експресивних рис, що зумовлює відмінності у мотиваційному спрямуванні до рухової активності та фізичного самовдосконалення. Урахування цих особливостей є важливою умовою ефективного впровадження гендерного підходу у фізичному вихованні та створює підґрунтя для диференціації педагогічних впливів з урахуванням психологічних характеристик учнів.

Бойчук, М. І., Якимчук, Н. В., & Притолюк, С. А. (2026). **Відтворення гендерно маркованої лексики в перекладі публіцистичного дискурсу.** Вісник науки та освіти, 5(47), 625–636. https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-625-636

Анотація: У статті доведено, що гендерні стереотипи в сучасному суспільстві зазнають значних змін. Відчутна трансформація стосується, зокрема, стереотипів, пов'язаних із фемінністю. Традиційно жінкам приписувалися якості ласкавості, пасивності та залежності. Однак сучасний образ жінки, сформований, наприклад, в дискурсі глянцевих журналів, презентується інакше: вона постає як розумна, енергійна та ініціативна особистість, що включає риси, традиційно асоційовані з маскулінністю. Аналогічну трансформацію зазнає й стереотип маскулінності. Аналіз текстів українськомовних та англомовних глянсових журналів демонструє, що формування гендерно маркованих мовних одиниць у рамках сучасних моделей маскулінності та фемінності здебільшого продовжує відтворювати традиційні гендерні уявлення в українському соціокультурному контексті. Водночас презентоване в даній роботі дослідження вказує лише на окремі тенденції у визначеній проблематиці та потребує подальшого детального аналізу. Розглянуто гендерно марковані одиниці, представлені в номінативній системі мови. Одним із головних лінгвістичних прийомів, зафіксованих у дискурсі глянцевих видань, є використання гендерного маркера як відображення статевої приналежності у номінативній та семантичній структурах мови. Спираючись на думку вчених, гендерний маркер можна визначити як сукупність засобів, що беруть участь у конструюванні гендеру в тексті. Ба більше, він позначає номінативну систему різних мов, яка апробує концепти «мужності» і «жіночності» не лише по-різному, але й зі специфічним значеннєвим навантаженням. Зроблено висновок, що українській та англійській мовах гендерний маркер реалізується через такі номінативні системи: іменники, субстантивовані прикметники, а також різноманітні словосполучення іменника з прикметником. Проаналізувавши корпус текстів з ґендерно-маркованою лексикою, відзначено, що певні слова та фрази асоціюються з тією чи іншою статтю.

Белла, Л. О. (2026). **Психологічні механізми впливу гендерних утисків на самооцінку та соціальну ідентичність жінок.** Гуманітарний форум, 4(Спец. вип.), 21–28. https://doi.org/10.60022/4(s)-1-GF

Анотація: У статті порушується питання: яким чином ті психічні процеси, що відбуваються «під поверхнею» самосвідомості, стають ланкою між дискримінацією за статевою ознакою і тим, як жінки сприймають себе та наскільки відчувають єдність зі своєю групою. Зважаючи на

повномасштабну збройну агресію, суспільне становище жінок в Україні змінилося і стрімко, і вкрай нерівномірно. Що стосується теоретичних засад, то вони спираються на кілька дослідницьких традицій–і вітчизняних, і західних. Окрему увагу приділено інтерналізації: це коли обмеження, що йдуть ззовні, потихеньку «вростають» у внутрішній світ жінки, і вона починає ставитися до них як до чогось свого, природного. Паралельно розглянуто стереотипну загрозу–річ у тому, що якщо людина належить до стигматизованої групи, у неї з'являється тривожне очікування провалу, і саме це очікування вже саме по собі гальмує діяльність. Не обійдено й проблему накопичення психологічних травм та так званого рольового «розщеплення», коли від жінки водночас чекають речей, які одна одній суперечать. Фактологія дослідження склалася з кількох джерельних блоків. Це, передусім, офіційні цифри Держстату про ґендерно зумовлене насильство. Далі–аналітика ОБСЄ та профільної агенції ООН (з по-рівняннями по регіонах). Свою роль зіграли й нормативні акти ЄС–вони дають змогу подивитися на ситуацію з боку, через призму міжнародних стандартів. І, нарешті, залучено масиви соціологічних опитувань різних років–від молодіжних до загальнонаціональних. Встановлено, що дискримінація, не минає безслідно для психіки. Жінки починають менше вірити у власні сили, тривожність зростає, а ставлення до власної ґендерної приналежності стає суперечливим–інколи навіть болісним. Виникає щось на кшталт замкненого кола: тиск ззовні підточує внутрішній ресурс, а коли ресурсу бракує–жінка стає ще вразливішою перед наступною хвилею нерівності. Перспективними напрямками є розробка потрібних конкретних програм психологічної реабілітації для жінок, які пережили дискримінацію. Розробляти їх доцільно на основі когнітивно- поведінкового підходу та наративної терапії.

Оніщенко О. (2026) **Гендерний чинник художньої творчості: жіноче, занадто жіноче (На матеріалі розвідки К. Гессел «Історія мистецтва без чоловіків»).** Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, (38), 379-388. https://doi.org/10.34026/1997-4264.38.2026.359534

Анотація: У статті розглядається гендерний аспект художньої творчості, який був стимульований працею К. Гессел «Історія мистецтва без чоловіків», що активізує аналіз її – художньої творчості – естетико-культурологічних, мистецтвознавчих та морально-психологічних вимірів. Мета статті – кооптація у проблемний простір художньої творчості розвідки К. Гессел «Історія мистецтва без чоловіків» задля артикуляції гендерної складової творчої особистості, що сприяє розширенню та активізації дослідницьких стратегій. Поставлена мета спонукала до використання наступних методів: історизму, порівняльного аналізу, біографізму, психоаналізу, концептуального плюралізму, а також до застосування міждисциплінарного підходу та принципу персоналізації. Ключовими є наступні положення новизни цієї статті:

– введено в український естетико-культурологічний контекст працю К. Гессел «Історія мистецтва без чоловіків»;

– аргументовано доцільність застосування потенціалу психоаналізу при дослідженні гендерного аспекту художньої творчості;

– розширено кордони патографічного дискурсу (на прикладі персоналій А. Джентілеску та Л. Міллер);

– залучено потенціал концептуального ланцюга: «хвороба» – «творча хвороба» при розгляді компенсаційних механізмів художньої творчості (на прикладі персоналії Ф. Кало);

– акцентовано морально-психологічний потенціал «художньої спадкоємності» у контексті розгляду гендерного чинника творчої особистості;

– показано можливість розширення кордонів метамодерністського дискурсу шляхом використання певних мистецтвознавчих понять і положень, презентованих у розвідці К. Гессел;

– запропоновано введення у контекст дослідження феномена «інтелекту» розмислів Д. Рьоскіна, що їх актуалізує монографія К. Гессел.

Висновки. У висновках наголошується необхідність розширення естетико-культурологічного і морально-психологічного сегментів художньої творчості шляхом артикуляції її гендерного виміру, який стимулює монографія «Історія мистецтва без чоловіків» К. Гессел. Потужний персоналізований підхід та використання біографічного методу у цій розвідці відкриває неабиякі перспективи для теоретичного аналізу феномена творчої особистості з позиції психоаналітичного підходу, розгляду «класичного» чинника творчого процесу – спадкоємності, розширення понятійного спектра і концептуального простору проблеми художньої творчості.

Корисні публікації

Гендерні бар'єри в освіті дорослих: обов'язки, стереотипи та можливості. (2026, 15 жовтня). Український психологічний ХАБ. URL: https://www.psykholoh.com/post/гендерні-бар-єри-в-освіті-дорослих-обов-язки-стереотипи-та-можливості

Огляд про те, як доглядові обов'язки, брак часу і фінансування та стереотипи обмежують доступ дорослих, насамперед жінок, до навчання, і яким має бути справедливе навчання дорослих.

Гендерні норми та виправдання насильства: психологічні механізми. (2026, 14 жовтня). Український психологічний ХАБ. URL: https://www.psykholoh.com/post/гендерні-норми-та-виправдання-насильства-психологічні-механізми

Огляд психологічних механізмів, через які гендерні норми допомагають виправдовувати чи применшувати насильство (рольові очікування, груповий тиск, міфи про згоду), і підходів до їх подолання.

Насильство ховається в тиші [Брошура]. (б. р.). Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/posibnikzzapobigannyataprotidiidomashnomunasilstvu.pdf

Брошура для людей, які зіткнулися з домашнім насильством: пояснює, що таке домашнє насильство, його види та прояви, яку допомогу може отримати постраждала особа, а також механізми захисту від насильства і притягнення кривдників до відповідальності.

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

/ щомісячний інформаційно-аналітичний бюлетень /

№ 1 (жовтень) 2026

Укладачі: Л. Чернявська, С. Спіріна

Відповідальна за випуск: Н. Іванова

Комп'ютерна верстка А. Берегельської